

# A XIX. Országos Katolikus Nagygyűlés

A magyar katolikusok országos parlamentje, a nagy őszi seregszemle ez évben is a leghatalmasabb megmozdulása volt az egész országnak. Az arányok, amelyek között lefolyt, szinte már olyanok, hogy nem lehet keretet találni méltó befogadására. A fővárosi Vigadóban minden talpalattnyi hely megtelik, az utcák széles vonalain hőmpolyog órák hosszán át a hívők serege s az utvonalakon százezrek bámulják meg, vagy irigykedve a hitvalló felvonulást, egyidőben öt-hat helyen folynak komoly és nagy tömegeket vonzó gyűlések és előadások, amelyek mind tanubizonyosságai a magyar katolicizmus eszméket termelő és irányító életterejének. Mint minden eddigi nagygyűlés, a most lezajló országos megmozdulás is az irányító gondolatok és célkitűzések egész sorozatát adta a magyar közéletnek. Olyan kijelentések hangzottak el az erkölcs, a kultúra, a vallási béke, az Egyházat megillető jogok és igények tekintetében, amelyek mély nyomokat fognak szántani s amelyeket figyelmen kívül hagyni senkinek sem lehet. A monumentális arányu megmozdulás a főváros külső képén is rendkívül érdekesen megmutatkozott. A vidékről felsereglett ezrek mozgalmassá és színessé tették az utcák forgalmát. Budapest a szó teljes értelmében a Katolikus Nagygyűlés hangulatának hatása alatt állott. Sokáig emlékeztető lesz az eucharisztikus körmenet, amelynél nagyobb demonstráció a magyar fővárosban még nem volt.

Külön meg kell emlékeznünk ezen a helyen arról a minden elismerésre méltó buzgalomról, amely a rendezők munkáját jellemezte. Ezúttal is az Országos Katolikus Szövetség avatott keze intézte azt a hatalmas és fáradságos munkát, amelynek sikere elsősorban Zsembery István v. főispán, ügyvezető alelnök és Hindy Zoltán dr. volt képviselő, igazgató, Fekete Márton kormánytanácsos, főtít-

kár tevékenységét dicséri. A lélekemelő momentumokban gazdag nagygyűlés eddigi eredményeiről a *Nemzeti Ujság* tudósítói a következőkben számolnak be:

## A bevezető istentiszteletek

A XIX. Országos Katolikus Nagygyűlés vasárnapját két istentisztelet nyitotta meg, melyeket a nagygyűlés tagjai számára a belvárosi főplébániatemplomban tartottak. Reggel 8 órakor itt Orsénigo Cesare c. érsek, pápai nuncius esendes szentmisét mondott, amely alatt a kegyestaniú rend főgimnáziumának vegyeskara Walter János dr. tanár vezetésével énekelte magyar mise-énekeket. A templomot zsúfolásig töltötte meg a közönség, amelynek soraiból a mise végén főbbszázan járultak az áldozáshoz. 9 órakor a templomban ünnepi főpapi mise volt, melyet Rott Nándor dr. veszprémi megyéspüspök pontifikált nagy segédjével. Ezen a misén megjelent Gabriella főhercegnő, Miklósy István hajdudorogi püspök, Zichy János gróf és Zsembery István dr. vezetésével az Orsz. Kat. Szövetség és a nagygyűlés számos előkelősége. Evengélium után a szószékre lépett Leopold Antal dr. prelátus-kanonok, aki szentbeszédével azt hangoztatta, hogy a nagygyűlés tagjainak először a templomban kell találkozniuk, ahol igyekeznek fenntartani a lélek egységét a béke kötelekével. Zongjunk Aleluját annak a Krisztus királynak, akinek uralkodnia kell hazánkban is. A szentbeszéd után tovább folyt az ünnepi mise, amely alatt a templom ének- és zenekara Harmath Arthur karnagy vezetésével Demény Dezső Szentoroszvet-miséjét adta elő. A mise végén a Himnusz énekeltek.

## A Pázmány-szobor

### megkoszoruzása

A Katolikus Írók és Hírlapírók Országos Pázmánygyűlése a régi szokás szerint a nagygyűlés alkalmából koszorút helyeztet az Apponyi-téri Pázmány-szoborra. A koszorút nagy és díszes közönség jelenlétében reggel háromnegyed 9 órakor Tóth László dr. a *Nemzeti Ujság* felelős szerkesztője helyezte el a szoborra rövid beszéddel, amelyben rámutatott az ideálokra, melyeket Pázmány neve a magyar katolikus írók és hírlapírók számára jelent. A beszéd előtt a Himnusz, utána pedig a Szózatot játszották a dorogi bányászok zenekara.

A szoborkoszoruzás és az ünnepi nagymise után a résztvevő közönség a fővárosi Vigadó felé vonult, ahol az első nyilvános ülést tartották.

## A megnyitó nyilvános ülés

Már jóval 11 óra előtt gyülekezett a nagygyűlés közönsége a fővárosi Vigadóban, ahol az ideai katolikus nagygyűlést megnyitó első nyilvános diszgyűlés folyt le. A diszhelyeket az elnöki emelvényen szemben József és Abrecht főhercegek, Izabella és Augusta főhercegnéi, valamint Gabriella főhercegné foglalták el kíséretükkel. Mögöttük az első sorokban az arisztokrácia hölgytagjai és a közélet számos kitűnősége ült. Az elnöki emelvényen az elnöki asztalnál foglalt helyet Zichy János gróf, mint a nagygyűlés elnöke, tőle jobbra írezen állott az a szék, amelyen az előző esztendő katolikus nagygyűlésein rendszerint Csernoch János bíboros-hercegprímás ült, balra Orsénigo Cesare pápai nuncius ült. Az emelvény ülésén jobbra foglaltak helyet a püspöki kar tagjai, akik közül jelen voltak: Semrecsányi Lajos egri, Zichy Gyula gróf kalocsai érsek, Radnai Farkas c. érsek, Glattfelder Gyula teanádi, Mikos János gróf szombathelyi, Miklósy István hajdudorogi gör. kat., Rott Nándor veszprémi, Fetsor Antal győri, Virág Ferenc pécsi és Shvoy Lajos kesztörcségi megyéspüspök, valamint Bárdos Remig panonhalmi főpát, azonkívül Horváth Győző, Kriston Endre és Zdravec István felszentelt püspökök, Csizsárik János és Nemes Antal c. püspökök, Werner Adolf zirci apát, Burány Gergely, a csorna-premontrei rend prelátus-prépostja.

Ott voltak továbbá: Leopold Antal, Drahos János, Breyer István, Brehm Lőrinc, Igaz Pál, Schwarcz Gpusztáv, Várhelyi József, Tári Béla, Mészáros János érseki helytartó, Szémán István, Erdősi Károly, Révész István, Gruska Lajos, Varázségi Béla, Kollányi Ferenc prelátusok, Tóth József nagyprepost, Krywald Ottó prepost, Csávossy Elemér a jezsuitarend, Vinokovics Viktor és Ungváry Antal, a Szent Ferenc-rend, Berecz Fidél az Irgalmasrend, Hűse Brokárd a karmelitarend, Szégyényi

János a piaristarend, Aronf Aron a lazaristarend tartományfőnöke, Székely Gyula szentmári püspöki helynök, Mihály Ákos villersi apát, Berkes Ottó premontrei főigazgató, Kröller Miksa zalavári bencés apát, Südik Károly apát, érseki irodai igazgató, Molles Emil apát, Wéber Pál és Ivanovics Emil, Venczell Ede, Török Kálmán kanonokok stb.

Az emelvény másik oldalán foglaltak helyet a világi előkelőségek, köztük a kormány képviselőiben Vass József és Klebelsberg Kunó gróf miniszterek, a felsőház képviselőiben Wlassics Gyula báró elnök, a képviselőház részéről Huszár Károly alelnök, továbbá Apponyi Albert gróf, Apponyi György gróf, Széchenyi Viktor gróf főispán, Karácsonyi János gróf, Pallavicini György őrgyőr, Csekonics Endre gróf, Somssich József gróf, Károlyi József gróf, Hunyady Ferenc gróf, Almásy Imre gróf, Pálffy Géza gróf, Forster Gyula báró, Huszár Aladár főispán, Ripka Ferenc főpolgármester, Sipőcz Jenő polgármester, Szőke Gyula felsőházi tag, Kárh Kristóf, a közgyűlési egyetem dékánja, Martin Aurél a hit-tudományi kar dékánja, Preisz Hugó volt rektor, Vargha Damján, Reiner János, Tóth Tamás, Kiss János, Gerevich Tibor, Székfi Gyula, Nékám Lajos, Hutya Ferenc, Baranyay Jusztin, Egyed István, Szabó Vendel egyet. tanárok, Simonyi-Semadam Sándor volt miniszterelnök, Oswald István, Rottenbiller Filipp, Dréar Imre, Schandl Károly, Gévaj-Wolf Nándor, Szabóky Jenő, Degré Miklós, Pintér Jenő, Egyed István, Ruffi Pál, Nagy Emil, Lingauer Albin, Pintér László Karafáth Jenő, Fröhvirth Máttyás, Homonnay Tivadar, Sigray Antal gróf, Jankovich-Bésán Endre gróf, Nagy Árpád, Kuna P. András, Almásy László, Petrovác Gyula, Czettler Jenő, Tersivánszky Kálmán és még sokan mások.

Amikor a díszes közönség elfoglalta helyét, az Egroténi énekkarok Kereszthy Jenő ve-

zenyletével elénekelte a Himnusz, amelyet állva hallgattak végig. A Himnusz fenséges akordjainak elhangzása után Zichy János gróf

## Zichy János gróf beszéde

Az ideai Katolikus Nagygyűlés fényén két árnyék vonul keresztül. Két egyházfejedelem halála borított bennünket mély gyászba, két férfi elköltözése körünkől, aki nagy volt. Mindenik nagy a maga nemében, mindkettő egyházának hatalmas oszlopa és disze.

Az egyik Csernoch János, Magyarország bíboros hercegprímása, a másik, Prohászka Ottokár Szekesfehérvár lángszava és égőlelkű püspöke.

Lehetetlen volna, hogy ma, amikor haláluk óta először gyűlt egybe a magyar katolikus társadalom, meg ne emlékezzünk erről a két apostolról, akik annyi éveken keresztül árasztották maguk köré lelki munkásságuknak áldásait.

Mindenik nagy volt — mondom — a maga nemében. Csernoch bíboros bíboros, Prohászka püspök genialis férfi. Csernoch bíboros körültekintő, tapintatos, okos, diplomata, Prohászka püspök elragadó szónok, aki égő meggyőződését bele tudta vinni a lelkébe, hitének mélysége által hívővé tette a hitetlent és nagy bölcsességével meg bírta győzni a kételkedőket. Csernoch érsek tapasztalt, gyakorlati politikus, Prohászka püspök politikai bíboros, előrelátó, nagyszabású, divinatórikus lélek.

Az első mélyen szántott, a másik magasán szárnyalt, mindkettő egyházának és hazájának kimondhatatlanul nagy szolgálatakat tett. Nem folytatom tovább, csak annyit mondom, hogy az adott viszonyok közt nagyobb veszteség nem érhetett bennünket, mint hogy az isteni gondviselés ugyiszólván egyszerre ragadta ki közülünk és emelte magához ezt a két egyházi férfit, aki egymást oly tökéletesen egészítette ki.

Mi laikus katolikusok pedig, ha ezen két nagy férfi emlékének méltóan akarunk áldozni és azt lelkünkben megfelelően megőrizni — nem tehetünk egyebet és mást, mint *intenciók* szerint élni és cselekedni és én azt hiszem, hogy intenciójuk — és ebben teljesen megegyeztek — nem volt más, mint az, hogy a világi katolikusok fogjanak össze, legyenek egységesek, legyenek buzgó hitűkben, tiszták életükben és teljesítsék kötelességeiket az állammal és társadalommal szemben egyaránt, úgy hogy a magyar katolicizmus legyen végre nemcsak tradíció, hanem a maga erejéből és a maga akaratából is oly tényező, mellyel számolni kell mindenkinek, aki az állam hatalmát gyakorolja és a társadalomnak vezetését irányítja. (Zajos helyeslés és taps.) Fogadjuk ma itt megszentelt emlékeire, hogy így fogunk élni és cselekedni és ha ez így lesz, akkor nem élt és nem működött hiába ez a két főpap, aki a küzdő, de egyúttal a szeretet hirdető és gyakorló anyaszent-egyháznak is egységesített típusa volt. Áldott legyen emlékeztetük.

## Legyünk különbek

Nekünk, katolikusoknak egy tekintetben el kell térnünk némely keresztény testvéreink módorától, akik, ha tanácskozára gyűlnek össze, inkább beszélnek másokról, sem hogy saját ügyeikkel foglalkozzanak, inkább mások szemében keresik a szalkát és a sajátjukban nem veszik észre a gerendát. Nekünk, katolikusoknak ellenkezőleg egyenkint is arra kell törekednünk, hogy különbek legyünk minden más vallású polgártársunknál. Legyünk lehetőleg erkölcsösebbek a magán- és a közéletben. Legyünk türelmesebbek másokkal szemben, de szigorunk önmaguk megítélésében. Legyünk gyengédebbek, amikor mások gyengeségeiről van szó, de erősesek akkor, amikor önmagunk állandó tökéletességünkben dolgozunk.

Ez oknál fogva szükséges, hogy katolikus nagygyűléseink ne csak demonstráló erőpróba legyen, hanem egyúttal legyen alkalom legyünk felmérésére is, legyen kiindulás egy bensőségteljes élet megkezdésére vagy folytatására, legyen megmozgatója ama belső rugóknak, amelyek hívátva vannak kiváltani belőlünk mindazt, ami nemes és jó.

A Katolikus Nagygyűlések tehát a jövőben — eltérve az eddigiektől — legyenek elsősorban nagyszabású lelki gyakorlatok és csak másodsorban társadalmi vagy politikai jelentőségű akciók, azért, mert a mi erők nem a demonstráció, nem a kritika és nem kifogásolása mások tökéletességének, hanem az a hatalmas és intenzív erkölcsi érték, melyet valós életünk belőlünk kitermel. (Taps.)

A katolicizmus tehát mindaddig, amíg hivatásunk összességében nem fogja kifejezni az erkölcsiesség kvintesszenciáját, lehet hatalmas társadalmi szervezet, lehet politikai hatalom, tényező az államfenntartó erők szempontjából, de soha sem lesz értékelhető, mint *abszolút valeur*, melyre feltétlen szüksége van a világnak, mert az emberiség boldogulására nézve nem az a legfontosabb, hogy csak okos, csak képzett, vagy csak művelt emberekből álljanak a társadalmak, hanem az, hogy az emberek jók, megbízhatók, becsületesek, tehát erkölcsösek legyenek a családban, a magánéletben, a társadalomban és az állami életben egyaránt.

Az egyház és a többi keresztény felekezetek, tehát egyháziak és világiak ne abban merüljenek ki, hogy az anyagiakat szorgalmazzák, vagy egymásnak Achilles sarkait keressék, mint ahogy annyiszor és annyiszor tapasztalhatjuk, hanem abban a törekvésben legyenek egységesek, mely oda irányul, hogy hivatás-

lépelt az előadói asztalhoz és a hagyományos katolikus köszöntéssel: Dicsértessék a Jézus Krisztus! — megkezdte elnöki megnyitóját.

kölcsi nivóját emelik, mert ezáltal teszik a legnagyobb szolgálatot hivatásuknak, a társadalomnak és az államnak és nem azért, hogy egymást lekicsinylik, lesajnálják, kritizálják és ezáltal gyengítik önmaguk és egymásnak azt a tekintélyét, melyre ezen munkában az állam szempontjából is a legnagyobb szükségük van. (Hosszantartó helyeslés és taps.)

Megboldogult két egyháznagyunk működése is — mindig hivatás erkölcsi színvonalának emelésére volt irányítva és a példa, amelyet ők adtak nekünk életük által is, csak ezt a törekvésüket igazolja.

## Munkára és áldozatokra van szükség

Nekünk, magyaroknak az a gyengeségünk, — hogy ne mondjam hibánk — hogy szeretünk demonstrálni, de nem szeretünk komolyan és következetesen dolgozni.

Prohászka püspökünk hányszor említette itt, erről a helyről, hogy nem a szónoklatokban, nem a felvonulásokban áll a katolikus társadalom munkájának értéke, hanem abban, amit erünk fokozása érdekében dolgozni és áldozni képes.

Igenis, munkára és áldozatokra van szükségünk. Tervszerű építő munkára, melynek hivatása állandóan erősíteni társadalmunk épületének kereteit, gyarapítani tartalmát és valószínűsége áldozatokra: tehát olyanokra, amelyek fájnak, melyek bizonyos kényelmekről és jólétekről való lemondást jelentenek, — mert ezek nélkül minden aktivitásunk csak görögött és szappanbuborék.

Imádkozni és dolgozni. (Ugy van! Helyeslés.) Ebben van röviden kifejezve a mi programunk, de ha ezt jól cselekedjük, akkor erkölcsileg és anyagilag annyira megerősödhetünk, hogy nincs az a hatalom, mely velünk szemben fel merné venni a harcot. (Taps és éljenzés.)

## Kultúra és civilizáció

Az államok soha sem voltak jobban ráutalva arra, hogy értékes polgárait legyenek, mint most, amikor alapjaik reosznak és ropognak és sohasem volt nagyobb szükségük arra, hogy anyagi és erkölcsi értékeket termelő fiúk legyenek, mint e pillanatban, amikor mindent ugyiszólván regenerálni kell. (Eljenzés, taps!) És mégis a destruktív felé hajlik az emberiség, talán nem is tudatosan, hanem azért, mert *elítállanságánál fogva összeveszt a kultúrát a civilizációval*, és ahelyett, hogy a kultúrát vinné előbbre, a civilizációt állítja a kultúra helyébe és az utóbirtól teljesen megfélekedzik.

Kevesebb civilizáció, de több kultúra, kevesebb más és több erkölcsi kvalitások, inkább kevesebb szellemi tulajdonságok, de annál több szívbeli és jellembeli értékek — ez fogja szanálni a nagy beteg világot, mely nem az éginnyuló találmányok által lesz boldogabb, hanem azért fog újabb egyensúlyába visszazökkenni, ha az abszolút erkölcsi értékek ismét elfoglalhatják az emberiség megbecsülésében azt a helyet, mely azokat természetesen leg megilleti. (Hosszantartó taps és taps.)

Ennek a felfogásnak a propagálása és ennek a paralelekné kiépítése kell, hogy feladatát képezze a világ összes katolikus társadalmainak, mert ha így halad tovább a világ, mely egyrészt a nyers erők mérlekezésében látja végcélját az emberi ügy érdekében, másrészt a szellemi erők brutális találmányokban és embert irtó versengésekben méríti ki. (Ugy van! Ugy van!) feltétlenül visszazúgyed a barbáriszumba egész kultúrájával együtt, melynek nem lévén etikai tartalma, nem bírhat sem életképességgel, még kevésbé élettel tulajdonokkal.

A destruktív elleni küzdelemben tehát nem a nyers erők, hanem az erkölcsi értékeknek lesz hivatásuk és szerepük, épp ezért azt, nem a hadseregek, nemis az államok rendőrségeit, hanem az az etika fogja végleg legyőzni, mely nem a forradalmakból, nem a liberális világnézetből, nem is az állami omnipotenciából, hanem a Kálvária-hegy tövében, a keresztifán, az üdvözítő szívéből született meg.

## Meddő és sivár harcok

Oh ha ezen gondolatok és meggyőződéstől volnának feltelve az összes keresztények, úgy nem lennének közöttük meddő és sivár testvérharcok. Akkor nem kiáltanának át Debrecenből Esztergom felé és nem kellene úgy visszakiáltani a kálvinista Rómába, mint ahogy kénytelen volt azt Bangha páter a multkor Kalocsán megeselekedni.

Ezek az összetűzések és harcok, tisztelt katolikus nagygyűlés, csak gyengítik azt a csökély erőt, mely ma rendelkezésünkre áll a destruktív legyőzésére.

Ha sikerrel akarunk küzdeni a világot végveszéllyel fenyegető eme szörny ellen, keresztény testvérek, egymást kell megértelnünk, egymást kell megbecselnünk, egymás gyengeségekkel szemben elnézést gyakorolnunk és mindenek előtt egymás meggyőződését tisztelőben tartanunk és én kérem kérem katolikus testvéreim, kérem, hivatkozva a megboldogult két nemeslelkű főpap emlékére, hogy adjuk mi e téren is a jó példát és erünk, valamint igazságunk tudatában legyünk ugyan

erélyesek a lélek leggyengédebb megnyilatkozásában is, de egyáltalán gyengédek a leghatalmasabb erő kifejtésében, mert csak így találja majd meg a cselekvés azon harmóniát, mely a sikernek egyedüli biztosítéka. És amikor én sikerről beszélek, úgy ezalatt nem azon eredményeket értem, melyből a hiúság táplálkozik, hanem azokat a rezultátumokat, melyek a köznek vannak érdekében. Nekem nem csak az egyház és a katolicizmus érdeke lebeg a szemem előtt akkor, amikor egyházzal és vallássalom erejének kifejtéséért dolgozom, hanem az egész világ érdekét látom magam előtt akkor, amikor ezen a téren eredményeket és sikereket akarok elérni.

Igenis, — merem állítani, hogy az egész világ jövője, boldogulása a katolicizmus jövőjétől és boldogulásától függ.

Ezt hirdette annyiszor és annyiszor megboldogult primásunk is, mindig megújítva buzdító szavaiban kérelmét arra nézve, hogy ezért dolgozzunk és ezért imádkozzunk. (Zajos helyeslés és taps.)

### Itt a szervezkedés ideje

Az egész világon egységesen szervezkedik a destruktív. Felhasználóbból a célból mindent és mindenkit, amit és akit erre felhasználhat — itt az ideje annak, hogy ellene szervezkedjünk végre már mi is, nemcsak katolikusok, hanem velünk szövetkezve mindazok, kiknek etikája ellent mond ennek a szellemnek és ennek az irányzatnak. (Ugy van! Taps és éljenzés.)

Katolikusok és minden egyéb keresztény felekezethez tartozó testvéreim! Most, erről a helyről, mint ezen országos kongresszus elnöke, erre a szövetkezésre hívjak fel benneteket. Azzal a méreggel szemben, mellyel az egész világon szaturálva van a destruktív, csak egyetlen egy ellenszer létezik és ez a keresztény vallás, egyetlen egy védelmi fegyver és az egy erős vallási meggyőződés és egyetlen egy hatalom, mely a maga univerzálisátvalóan képes az egész világot, ez a keresztény világnézet.

Katolikusok és minden egyéb felekezethez tartozó keresztény testvéreim, fogjunk végre össze ezen a téren, bizalommal egymás iránt addig, míg nem késő és szeressük egymást legalább is úgy, mint ahogy gyűlöljük közös ellenségünket. Ne legyünk kicsinyesek, féltékenyek, hanem legyünk az egymás iránti érdekesben és viselkedésben — magyarok. Nem frázis ez, óh nem. Sokkal komolyabb időket élünk ma, sem hogy szabad volna *ily téma tárgyalásánál* jelszavakkal és frázisokkal dobálni. Ezen felhívásom, nem más, mint hívő és aggodó hazafias lelkeimből felszálló fohász, kérelem hozzátok, mindazokhoz, akik képesek és hajlandók vagytok engem megérteni. Tartsunk össze, ismételve kérem és dolgozzunk együtt a mindent elpusztító fenyegető destruktív ellen, — mielőtt a vízözön bekövetkezik, mert, ha tovább is abban merülünk ki, hogy hangot és visszhangot adunk egymásnak, hogy egymásnak gyengéit írtatjuk és itt-ott több-kevesebb mérgezett nyílakkal lövöldözünk egymásra, akkor diadalmos egyedül az a szellem lesz, mely nemcsak a katolikus és nem katolikus keresztények szervezeteit, alkotásait és ideáljait pusztítja el, hanem, amely bomlásal fenyegeti társadalmat és államot egyaránt. (Hosszantartó éljenzés.)

### A kárörvendő mosoly

Hát nem látják, uraim, miként nevet kárörvendőleg a radikális tábor, amikor például Balházár superintendens beled a katolikus berkebe és amikor innen visszalövínek oda csak azért, mert erkölcsi lehetetlenségnek tartják gyanúsításokat és vádakot szó nélkül hagyani anélkül, hogy hallgatásunk által ama gyanúsítások és vádak alaposágának látszatát ne keltsük! Nem látjuk ellenségeink ajkán a kárörvendő mosolyt akkor, amikor az anyagiak terén fejlődik ki közöttünk rivalizálás és mértékkel mérjük azokat az előnyöket v. hátrányokat, melyek bennünket egymástól elválasztanak, ahelyett, hogy önkéntelenül egyesítőnk azon erőinket, melyek rendelkezésünkre állanak. Nem látják-e mindannyian és különösen ott tal, hogy így az államot is veszélybe sodorhatják? Azt fogják mondani némelyek, — tudom — hogy nem illik bele egy katolikus nagygyűlés keretébe ez a szózat, azt fogják megjegyezni mások, hogy kongresszusaink hivatása nem az, hogy politikát csináljunk. Akik ezt mondják, azoknak azt felelem, hogy ez talán normális viszonyok közt igaz, de hozzáténnem, hogy ma, a legválságosabb időkben mindennél fontosabb az, hogy végre valahára érvényesítsük azt a *praktikus erőt* is, amelyet a keresztény világnézet tartalmaz.

### A kereszténység éltető szelleme

Az egyház nem csak teoretikus értékű szervezet, melynek nincsen köze az élethez. — Ellenkezőleg. Hisz maga Krisztus urunk mutatta meg, miként lehet ezzel az erkölcsi világnézettel megtölteni a leghatalmasabb hálványokat, miként lehet megfordítani a világ járásának kerekét és csinált az akkori civilizációból kultúrát, azáltal, hogy belevitte az életbe és a lélekbe az ő etikáját, azt az erkölcsöt, mely a kereszténységnek éltető eleme, azt az erkölcsöt, mely egyedül képes volna ma is diadalmosan szembeszállani a radikalizmus mindent felforgató, mindent elpusztító fergegével és mert ez tagadhatatlanul így van és mert ezt az etikát nemcsak mi, katolikusok hordjuk lelkeinkben, de azt másfelekezeti keresztény testvéreink is magukénak vallják: azért kell szövetkeznünk, azért kell összesíteni erkölcsi erőinket — és nekünk — üdvözítőnk világnézete letéteményeseinek, egy sorban haladva kell — az ő nevében a világ megmentésére sietni. Ez az én hitem, ez az én meggyőződés.

Ne legyünk tehát többé soha ellenségek, hanem maradjunk mindig egymást ebben megértő és támogató fegyvertársak. (Zajos helyeslés és taps.)

Ha ez politika, akkor ezt a politikát innen hirdetni nemcsak nem tilos, hanem egyszerűen kötelessége minden jó magyarnak; ha ez politika, akkor a katolikus nagygyűléseknek hivatása ezt a politikát a gyakorlatban is érvényesíteni. (Ugy van! Éljenzés.)

Én levonom a konzekvenciákat; nekünk, magyar katolikusoknak, ma három nagy kötelességünk van. Az első: dolgozni és áldozni szent ügyünkért; a második: magunkat egyenlő az erkölcsi színvonal legfelsőbb magaslataira emelni, lelki életet élni és magunkat állandóan tökéletesíteni. A harmadik: keresni a fegyverbarátságot mindazon tényezőkkel, amelyek erkölcsi felfogásban velünk rokonok, hogy etikánk segítségével minél nagyobb hasznára lehessünk a köznek. Ha ezt a három nagy célt csak némileg is megközelítettük, sok jót tettünk magunknak és az emberiségnek, mert ezzel önkéntelenül is alámasztjuk azt a hatalmas fát, melynek gyökere az isteni világrendben, koronája pedig az emberi lelkekben van, azt a kultúrát, mely nélkül lehet az emberiség látszólag diadalmosan haladó és civilizációjában ragyogó, de valójában kultivált, boldog és lelkében megnyugodott, nem lehet soha.

## A pápai nuncius beszéde

— Nem lehet ezen egyszerű évi nagygyűlésen beszéde fogni, — kezdte beszédét a pápai nuncius, — anélkül, hogy azonnal hódolattal meg ne emlékezzünk arról, aki a nagygyűlést annyi éven keresztül bitorának fényével emelte és mindenkor okos szavával bölcsen vezette. Csernoch kardinálisnak kiválóan nagy történelmi alakja ma inkább tűnik fel szomorú emlékeztetőnkben, mint mások és követeli fiai halálukat. És nem pusztán a kötelesség, hanem a szívem késztet arra, hogy a nagy primás mellett felidézzem Prohászka püspöknek szép és ragyogó alakját is, aki az ő meggyőző szavaival és utólrérhetetlen működésével annyi éven át felülmúlhatatlan lelkésztője volt az egyházhöz való hűséges ragaszkodásnak és a rendületlen hazafiaságnak.

Elismerését fejezte ki ezután a pápa követője, hogy a nemes magyar törekvések felvirágoztatása, kulturális életünk és nemzetközi megbecsültetésünk feltámasztása mellett a katolikus vallásos életet is emelni iparkodunk.

— Kettős haladás van a katolicizmusban, — folytatta, — egy extenzív, vagyis külső és egy intenzív, azaz belső. A külső abban áll, hogy a katolikus igazságot olyan lelkekhez vigyük, akik még nem ismerik, vagy félreismerik. A belső abban áll, hogy minél mélyebbre hatoljon a katolikus igazság azokba a lelkekbe, amelyek már megismerték. A külsőnek az a célja, hogy mintegy növelje a katolikusok számát, a belső pedig, hogy emelje a katolikusok minőségét. Néhány szót akarok mondani a belsőről. Ennek a belső

## Zichy Gyula gróf beszéde

Zichy Gyula gróf kalocsai érsek lépett ezután az előadói asztal elé és beszéde bevezető részében költői képekkel mutatott rá az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, a pálosok tragikumára.

Tavaly késő ősszel a Dunántúl egyik kjs községében jártam. A köves dombokon tartva egyvelegben viharvert házikók állnak és dacolnak a Bakony szelével, bár ez sokszor hatalmas erővel csap le a tetőkre s a rincek falakra. A kis házikókhöz apró kertek simulnak mindenütt, melyekben akkor már hervadó virágok és csupasz gyümölcsfák meredtek az égrek.

Az őszi melabu borult a vidékre, melynek esendjét nem verte fel semmi s mely a bágyadt, fakó napsugárban mint egy élő Laokon-köcsoport valamely fájdalmas látszótt jelképezni, melyet elmondani, szavakba önteni szinte képtelenség. Engem is elfogott ez a fájó érzés, melyet még fokozott Kinyó Pál tornya, mely a község középső kis dombján esontán és füstösen — mint egy szegény koldus — áll a házak között és egy régi templom csákányokkal szétvert szentélyének fala, mely a község szélén, a domb pereméről tekint le a völgybe s hirdeti a magyar katolikus egyház egyik sajgó, régi veszteségét — a magyar pálosok nehéz tragikumát. A templom ugyanis, melynek pár pillére keménykőből vésve, még ma is büszkén áll s megépi az embert és a háziasatalkozó ledöntött kőostor — a magyar pálosok keze munkája volt.

### Új magyar erő

S ebben a munkában egy új magyar erő, egy eddig nem látott magyar lelki nagyság: a fehér pálosok magyar rendje tűnt fel. Az erdők mélyein, a Mezők tetején, a Jakabhegy síkján, a Pilis dombjain, szerte az országban házak keletkeztek. A fehér barátok betöltötték őket. S míg egyfelől istenes példájuk, igehirdetésük, lemondó életük erőt öntött a magyar lelkekbe, kezük munkájával erdőköt irítottak, földeket műveltek, ipart gyakoroltak, s a nemzeti jólét munkáit, emelői lettek. (Zajos helyeslés és taps.)

A lélek ereje, mely belőlük áradt s az a szakadatlan, megszüntet munkáit, melyet a szegény nép felemelésére mindenütt végeztek, egy csapásra megnyerte a magyart a pálos eszméinek. Egymásután építtek a házak, a nagy monostorok, a kedves templomok s a magyar pálosrend, melynek első gondolatát szent Pál remetének fényes példájára inkább csak a magány, a lélek békéje, a belső munka volt, mindenütt megjelent. Falvak és városok versenyeztek érte. Iskolák, nevelőházak közkedveltek voltak. Az a felemelő, nagy eredmény pedig, melyet a rend hazájában elért, az a magyar erő, melyről munkássága itthon tanuskodott, s az a nemes, önmagát áldozó, szerzetesi szellem, mely a pálosokat tényleg áthatotta, hamar megnyitotta a magyar rend

Ezen kultúra művelése legyen célunk, ez legyen törekvésünk nemcsak azért, mert keresztény katolikus ösztönünk ide irányít, hanem azért is, mert egy hosszú, munkás, önzetlen és áldozatteljes életen keresztül erre tanítottak meg bennünket, Csernoch János és Prohászka Ottokár.

Ezen két égből szállt vezérünk imáit kérve ki további munkásságunkra, nyitom meg ezennel a XIX-ik katolikus nagygyűlést. (Hosszantartó zajos éljenzés és taps hangzott fel a beszéd befejező szavai után.)

Ezután Zichy János gróf, a nagygyűlés elnöke, felolvasta azokat a hódoló sürgönyöket, amelyeket XI. Pius pápához, Zita királynéhoz és nagybányai vitéz Horthy Miklós, Magyarország kormányzójához, intézett a nagygyűlés nevében.

Majd felhívta Orsenigo Cesare pápai nunciust előadásának megtartására.

A pápa követője, amikor Orsenigo Cesare szóla emelkedett, hogy felolvassa magyar nyelven készített üdvözlő beszédét, a közönség lelkes tapsal köszöntötte.

haladásnak már néhány szép jelét veszem észre. Látom ezt abban a buzgalomban, mellyel a papság és a nép iparkodnak kiküszöbölni azokat a rendellenességeket, amelyek a háborúnak elkerülhetetlen következményei voltak.

— Nincs, aki nem tudná, hogy az emberi társadalom nyög egy nagy erkölcsi pusztulás és az eltévedéseknek nagy özöne alatt. Az újjáéledő pogány tanok ellen és a minket fenyegető veszedelmek közepette már nem elegendők a régi törvények és gyógyszerek. Közügyeteknek vezérei maguk is érzik, hogy szükséges az erkölcostelenséget visszaszorítani új előrelátó törvények által és hogy a társadalmi életnek szigorúbb irányt kell adni. Az egyház szintén gondolt az ő fiai számára néhány orvosra, az erkölcsök hanyatlásának megakadályozására, a többi között a zárt lelki gyakorlatok intézményét a nép számára.

A pápa követője ezután részletesen szólott a zárt lelki gyakorlatok jelentőségéről és azzal a felhívással fordult a magyar katolikusokhoz, hogy szintén vegyék ki részüket a lelki gyakorlatokból. Szükséges — fejezte be beszédét, — hogy minden jó ember teljes erejével dolgozzék azon, hogy a szíveket, főleg az ifjúságot, a keresztény bölcsesség és az eucharisztia szeretete betöltse. Ez az én kívánságom a ti XIX. katolikus nagygyűlések számára. Csak az erényekben való szent versengéstől remélhető a nemzeteknek üdvössége és a népek közti békeség.

előtt a különben bizalmatlan külföld kapuit is, és szent Pál fiai győzelmes erővel hódítottak teret szerke a világban, dolgoztak mindennél a lelkek javára s szerettek hirt, nevet, becsületet a magyar nemzetnek. Patacs, Kékes, Szentlőrinc, Szentkereszt, Diósgyőr, Mária-

## Haller István beszéde

A nagygyűlés következő szónoka Haller István v. miniszter volt, akit zajos tapsal fogadott a közönség. Haller István előadását „Keresztény gazdasági rend vagy kommunizmus” címmel tartotta meg.

— Ma a gazdasági élet a gondolkozás közeppontja — kezdte meg beszédét Haller István — ezt hirdette a német katolikus nagygyűlésen az osztrákok kancellárja. Így van-e? Igen. Mert szenved és nyugtalan az emberiség. Vár valamit, valami újat. Az egyik, mert kívánja, a másik, mert fél tőle. Hogyan állunk mi ezzel a várással szemben? A szenvedő emberiség mást vár, mint ami van. Valami, ami nem folytatása a ma gyötrelmének és reménytelenségének. Egy új gazdasági rendet, amely a munka gyötrelmének és a gond felhőjén kívül neki is hoz valamit. Mi lehet ez az új gazdasági rend? Ma kapitalista magántulajdoni rendben élünk. Ennek tagadása és kontrája a kommunizmus. Kell-e még ettől félni? Nem az örökre elmúlt vihar messi villanása-e a reá való emlékeztető? Én felelek? Felesleges. A sorozatos bombarobbanások, mint megannyi közeledő felhő mennydörgése, megfeleltek erre a nyáron. Melyik barlangban oldották el a láncokat ezekről a tájfunokról, tornádokról, lázadásokról? Milyen megvetésből keltek ki ezek a bombák? Mi döngött állandóan a mai gazdasági rendnek kapuit és mi feszíti a társadalom eresztékeit? Ki a tettes? Szálljunk-e harcba ellene, vagy pedig, mint a kobra előtt az őserdő kis vadja, várjuk megbüvölten tehetetlenül, hogy lenyeljen és elemezzen? Hiszen folytonosan sülyed a barométer, jelzi a vést, nyugtalanító érzés reszket a lelkekben, mint a levegőben, mikor az első villám elsuhan a tetők felett (Helyeslés).

— Belső erők formálják a külsőt. A kapitalista gazdasági rend belső törvénye a materialista, kereszténytelen erkölcsi felfogás. Ez a felfogás elvette a javak természetes erkölcsi célját és tette embertelen önzés, barbár zsarnokság és istentelen kapzsiság objektumává. Ez a felfogás, ez az erkölcsi tartalom, az a lélek a betegség. Mit kell itt tenni? Csak egyet lehet: ezt a pogánylelket kieseríteni, kezébe a gyepőt, az ostort kivenni és uralomra juttatni a keresztény lelket. Van keresztény gazdasági rend? Van egy séma, van egy rendszer, amely szerint máról holnapra át lehet alakítani a kapitalista gazdasági rendet? Nincs. Nincs külön szociológiai konstrukciónk, amelyre esküszünk, nincs keresztény gazdasági rendszer, amelyet rá akarunk disputálni a vi-

völgy, Márianosztra, Sátoraljaújhegy, Pécs, Budapest s annyi más hely s magyar város mellett a szomszéd országok és a távoliak — el Spanyol- és Franciaországig — mind ismerték, kedvelték és kívánták a rendet. Látták azt a hatalmas arányú, imádságos és építő munkát, melyet ők a tatárdulás után e hónapban végeztek s megtanulták a rendet szeretni.

Ötszáz évig végeztek munkájukat, amikor erre a pálos eszményre és ennek a magyar rendnek áldott munkájára lecsapott a halál. Vértanúság lett a sorsa az egyetlen magyar szerzetnek is. Százötven év óta idegen hákban léteztek a rendnek a szülőhazából kitiltott tagjai. Idegen földeken, idegen sírokban porladnak hamvaik, idegen fák idegen dalokat suttognak felettük.

### Második tatárjárás

— Hétszáz évre a magyar pálosrend születése után — folytatta beszédét Zichy Gyula gróf — egy új tatárjárás tombolt végig a magyar földeken. Csak az a siralom, hogy ez a vész nem volt mő orkán, hanem a már test-lelket ööl halalos kórrá lett. A régi szép haza visszajáró álomná lett bennünk. Levágták karjait, fejének díszeit, minden ékességét s a csonka törzs körül mérges fegyverekkel idezik élje a végső pusztulását. De ez még nem elég! A csonka törzs pihegő lelkét is gyilkos kór emésztí. A fáradt esüggődes, a mult feledése, a mindent leboró munka sokallása és a léha erkölcsök s hitközöny, mely minden nagyságot előbb-utóbb letör és halálba sorvaszt. Ez a tatárjárás szörnyűbb az elsőnél! (Hosszantartó éljenzés és taps.)

### A feltámadás munkái

— A magyar géniusz újabb lelkerők, nagyobb energiák ideglázat éri és olyan forrást keres, amelynek hullámai ezt a szegény sorvadó nemzetet egyszer már feltrájták a végső pusztulás letargiájából. Ez volt a pálosrend első diadálma. Csoda-e hát, ha a trianoni tatárdulás után bizó tekintetünk feléje irányul és magyar lelkünk vágya hazahívja őket. A fehér pálosok szívesen jönnek a régi hazába, és ezer örömmel végeznének minden munkát, de kevesen vannak, hogy ezt a nagy feladatot maguk megoldhassák. Új tagok kellene, lánglelkű magyarok, akik a nagy ősök nyomdokaiba lépve arra vállalkoznak, hogy a rendet feltámasztják itthon és vele a nagy katolikus és nemzeti feltámadás munkáit, hősiei is lesznek. Az első férfiak, akik a szent célt mindent feláldoztak, már utnak indultak. Új lelkeket várnak, de nemcsak tagokat, hanem áldozatkész nemestőveket, akik a rend hazaköltözését anyagiakkal is lehetővé teszik. A pécsi házikó, a mezei szőlő s az a régi templom, amely már tulajdonuk, csupán szerény kezdet, melyet általános nemzeti buzdulás és közös áldozat lesz hivatva sikerre vezetni. A letört igazság azt kívánja, hogy a régi tisztes örökségből a hazakészülő egyetlen magyar rend szintén részesüljön. (Zajos tetszés és taps.)

Beszédét cökkel a szavakkal fejezte be Kalocsai érsek:

— Adja Isten, hogy a pálosrend mielőbb köztünk munkálhassa a magyar jövődőt és a magyar katolikus feltámadás tényezője legyen. (Hosszantartó lelkes taps és éljenzés.)

lára. Nincs sémánk. Jézus nem hozott ilyent. Csak Evangéliumunk van. Krisztusi igéink, hitünk, eszményeink, parancsaink és tilmaink. Ez az, amink van. Birtokunkban vannak azok az erkölcsi erők, amelyek kialakítják az új gazdasági rendet. Ezeknek a krisztusi igéink és keresztény parancsoknak a nyomán hirdette Nasiansi Szent Gergely, hogy „a föld mindannyiunk számára közös, mindannyiunk számára termi gyümölcseit”. Bűnösök, akik Isten adományát kizárólag a maguk számára akarják kiszajtatni. (Élénk éljenzés.)

— Ez volt az a szellem, amely a kapitalista gazdasági rendet megelőzőleg az élet törvénye és formálója volt. Werner Sombart, a szociológus is azt írja erről: Minden egyes eszeledet a legfőbb etika lényegéből folyik: az Isten akaratából.

— És most már felelhetek a feltett kérdésekre. Meg kell-e várni, míg a terhelt és keserű tömeg a meggyűlölt kapitalista gazdasági rend kezéből kiesavarja a kormányzókat és a gyepőt a kommunizmus kezébe dobja? Nem kell és nem is szabad. A feladat elől nem bujhatunk el a sekrestyébe, sem a non possumus palástjába. Az orvosság a kezünkben van. Fogjunk hozzá a kapitalista gazdasági rend hegyeinek lefordításához és mélységeinek kitöltéséhez. Mert benne élünk ugyan a kapitalista rendben, mert benne születünk, de nem szankcionáljuk, nem igaz, hogy brutalitásba, embertelenségbe belenyugozunk. „Nem akarunk embertvert a leszorított béren termelt áruban venni, annál kevésbé enni” — kiáltjuk oda nekik Prohászka Ottokárral. A keresztény erkölcsi világnézet nem mesebeli tündérpalotának, hanem megvalósítandó realitásnak nézzük. S a modern kereszténységnek programjába felvesszük a technikai haladást, a munka jogát, a jobb ellátásról, a magasabb nivón álló háztartásról, a földi jólérről való gondoskodást, a lélek világa mellé odafűzzük a földi jólét méltányos igényeit. Fel fogjuk emelni a verejtékező embert, mert a kereszténység nem engedheti meg, hogy benne az eleven Krisztus-képet a világ meggyalázza. (Taps.)

— De sietnünk kell. Hannibal ante portas. Nemcsak én mondom, nemcsak mások jósólják, hanem az egyház nagy fanitója, XIII. Leó pápa is felhívja erre figyelmünket. Az egyetlen lehetőség: emancipálni az emberiséget az anyagelvű pogány világgelfogás nyüge alól és visszahelyezni a keresztény lelkiség és erkölcs uralma alá. Így alakulhat át a kapitalista gazdasági rend keresztény gazdasági rendé. Fel a fátylát! Álljunk ki vele a viharba. Világítsunk bele a legmélyebb szociá-

Is és gazdasági problémákba és kiáltunk oda a millióknak: „Jöjjetek hozzám mindannyian, akik fáradotok és terhelve vagytok és én megemlítek titeket!”.

Zugó, szüni nem akaró taps fogadta a nagyhatású beszédet és a közönség percekig ünneplte Haller Istvánt.

## Glattfelder Gyula dr. püspök beszéde

A Katolikus Nagygyűlésnek ünnepi hangulatában az itt egybegyűlő s ide figyelő lelkek megszokták már fenségese elvek és eszmények szférikus magaslatába emelkedni s a mindennapi élet követelményeiről szinte megelégedkezve szárnyalni, kinyilatkoztatásokban gyönyörködni s merész tervezetek mámoros hangulatában a jelen bajaitól elfordulva a világosabb jövő reményei közé menekülni. Ki akadna, fenn ezen, mikor tudja, hogy ide valami nemes szenvedély hajtja a tömegeket a legfőbb szolgálatában a legjobbat elgondolni és elindítani? Ámde, hiba volna a földi élet feladatainak megoldására teremtett embernek lelke szárnyain mindig az égi magasságokban uszni, mikor az Isten országát itt lenni is kell építeni s mikor elveket, igazságokat és jogokat a mennyország számára is a földi kötelességteljesítés útján kell gyümölcsöztetni.

— Ennek elgondolása teszi kötelességünké, hogy a katolikus hit és élet érvényesülésén fáradozva vizsgáljuk, részeseül-e a mi egyházunk Magyarországon is abban az elismerésben és támogatásban, mely nem csak dicső múltjánál, de mai célkitűzéseinél, fenkölt világszemléleténél, a magán és közéletet megszentesítő s ezzel a legnemesebb energiákat felfokozó befolyásánál fogva megérdemel? (Halljuk! Halljuk!)

— Mert panaszok is hangzanak, vádakat is autognak — röpöknek. Pedig a lapangó gyanu helyett jobb az indokolt és jogos kívánalmakkal a nyilvánosság elé lépni, s ha van orvosolni való, azt bátran szorgalmazni, ha úgy érezzük, hogy törvényes követelni valónk van, azt elfogultság és félelem nélkül nyíltan előadni s amennyiben félreértés mérges anyagot halmaznak fel a szervezetben, vagy a nemzettest különböző felfogás, de mégis csak összetartozó részének egymás közötti viszonyában, azt őszinte jóakarattal levezetni, mintsem tünni, hogy titkos elődelettség vagy gyűlölet mérgezze a lelkeket s felidézni a legdöbbenetesebb történelmi tragédiát, hogy száz sebből vérző nyaganeg anyának gyermekei ellenséggé törjenek egymásra, mialatt körülöttünk ólálkodnak, kik az anyát minden gyermekével együtt elveszteni kívánják.

### Az egyház és a magyar állam

— Annál nyugodtabb lélekkel indulhatunk el ezen az uton, mert fölemelt fölvel és biztató örömmel vallhatjuk, hogy nincs ma a világon államhatalom, mely több jóindulattal és megértéssel viseltetne a kereszténység eszményével s az egyház munkáját szemben, mint a magyar. S ha bárki azt látná, hogy a magán- és közélet sok megnyilvánulása nem fedti teljesen a katolikus eszményt, keresse a magyarázatot önmagában is s a társadalmi tényezők gyengeségében s inaktivitásában is, mely Magyarországon különösen bántó, de ne várjon mindent az államtól, mert az állam kinyújthatja támogatást kezét a lelki élet munkái felé, de a feladatot helyettesíti el nem végezheti, mert lelket csak lélek hódíthat meg s nem finác, bürokrata vagy rendőrkar.

Azonban, hogy ez a rettenetes erkölcsi és anyagi terheket cipelő magyar állam oly megértéssel siet az egyház támogatására, mintha lelki, jogi és gazdasági integritásának teljes birtokában volna, azt a katolikus magyarság ünnepén illik köszönettel elismerni. (Ugy van! Helyeslés és taps.) S ha van vizsgálásra ok a magyar katolicizmus utóbbi évek megmozdulásában, s ha a katolikus ébredés és szervezkedés sok nyilvánulása és alkotása egy szebb és komolyabb jövő reményével kecsegtet, a sikernek nem utolsó, hanem nagyon is elsőrendű biztosíték, hogy az a tényező, melynek a mai életformák és lehetőségek alakításában oly döntő szerep jut, az állam, teljes megértéssel siet Magyarországon a katolikus akció támogatására. S ha van jelentősége az erőfeszítésnek, melyet társadalmi szervezet, párt vagy saját vagy bármely más tényező ígér vagy végez: a megnyugvás érzetét leginkább mégis csak az váltja ki, hogy a katolicizmus építőmunkájának teljes készséggel való támogatását a magyar állam kormányza révén vállalja. S a magyar katolicizmus utolsó száz esztendőjének történetében alig találók vizsgálalóbb jelenséget, minthogy több évtizedes kitartó, sokszor lekiesnyelt, még többször félreismerget agitáció után sikerült elérni, hogy a magyar kormány kultuszminisztere újon az üzeni a nagygyűlésre felvonuló katolikus tábork: Előre! Amikor gróf Klebelsberg kultuszminiszter a katolikus nagygyűlést úgy köszönti: „mint a magyar közmevelődés felelős vezetője a katolikus nagygyűlés előestéjén, bizalommal nyújtom oda az organizáció és reorganizáció nagy művéhez segítő kezemet”, akkor a magyar katolicizmus ezt a gesztust nem udvariasságnak minősíti, hanem az állam és egyház közös szent célra törekvésének szándékát üdvözli s a maga erejének a nemzeti haladás hű szolgálatába állításával viszonzja. (Éljenés és taps.)

### Az állami segély

Hogy a magyar állam ünnepi üdvözléte pedig nem pusztán szó, azt ezen a katolikus beszámoló szintén illik hangosan kifejezésre juttatni. Az állami költségvetés ez évi száma szólnak első ízben róla, hogy a katolikus egyház számára a magyar kincstár segélyforrásait szintén megnyitják. A nyugdíjas papok százai s a teológiai tanárok érdemes kara nem kénytelenek többé a háború szülte vagyonromlás nyomorúságát sanyalni, mert kultuszminiszterünk s kormányunk többi igazságosan gondolkodó tagjai felismerték, hogy kötelesség a katolikus vagyoni fölény elavult legendájával

A vasárnapi díszgyűlés utolsó szónoka Glattfelder Gyula csanádi püspök volt, akinek előadása elő feszült várakozással tekintett a nagygyűlés közönsége. A csanádi püspök „Suum cuique” címmel tartotta meg hatalmas felépített beszédét, amelyet teljes egészében itt adunk:

szakítani s előteremtették azt az évjáradékot, mely az egyház ezen érdemes szolgálatának legáltalós legszerevényebb megjelölését biztosítja. Meghajtom az elismerés zászlaját a magyar állam és kormányza előtt azért is, mert azon felül 6.000.000 pengő beruházási segélyt juttatott templomaink, zárdáink, iskoláink és nevelőintézetek számára, oly dotációit, aminek a magyar katolikus egyház századok óta nem részesült. Büszke vagyok erre, mint magyar ember, mert a trianoni határokon innen, de még inkább túl, meg fog győzni minden töprengőt, hogy a keresztény gondolat tevékeny szolgálatát az összetört Közép-Európában komolyan csak az igazságtalanul összetört magyar államtól lehet remélni, de örülök neki mint katolikus, mert komoly szándékát látom benne annak, hogy a magyar katolikus egyháznak is egyenlő mértékkel mérjenek. (Zajos helyeslés és taps.)

### Egyenlő elbánást!

— Értsük meg, amikor koncepciózus és világosan látó kultuszminiszterünk a realitásokat annyira átfogó pénzügyminiszterünk jóakaró támogatásával az egyház segítségére sietett, annak jelentősége nem annyira a kifejezett összegben van, mint inkább a változott helyzet koncepciójának levonásában megnyilvánuló bátorságban. Mert bátorság kellett ahhoz, hogy a közvéleménybe beidőződtött balvéleménnyel szemben, mintha a katolikus egyház kimeríthetetlen anyagi lehetőségekkel rendelkezne, illetékes tényező megmondja, hogy a magyar katolikus egyház elszegényedett. Amint hogy bátorság kell ahhoz, hogy ennek a ténynek tudatára magunk is ráeszméljünk. Én nekem igazán nincs kedvem az utszélre fúlni s a szegény Lázár köldüsdalára zemlenni, de azt igenis felemelt fölvel kiáltom világgá, hogy a magyar katolikus egyház is áldozata a háborúnak. A haza oltárára tette mindenét. Nem sajnálja. S ha úgy fordulna a világ sora, újból megtenné.

— De ha e szent kötelesség talán túlzott elvégzése megfosztotta hivatása teljesítése eszközétől — nem rekrimál, nem fenyegetőzik, hanem teljes önértéssel bejelenti igényét az egyenlő elbánsra. (Ugy van! Ugy van! Éljenés és taps.)

### Szegény egyház

Nyugodjunk bele katolikus magyarok abba a tudatba, hogy a hazai katolikus egyház megszűnt gazdag egyház lenni s végül túdomást, hogy nincs és nem lehet aránylagosan annyi jövedelme, mint amennyi a többi felekezeteknek saját vagyonaikkal s főleg államszolgálatukkal van. Részleges adatok felsorolásával nem akarom rontani az ünnepi hangulatot, megtalálhatjuk azokat a mi lelkes Haller István könyvében, melyet a kérdésszerű írt. De annyit röviden jelezhetek, hogy az egyházi közszükségleteket ellátni kötelezett összes főpapi és közalapítványi tiszta jövedelmek közel felét szolgáltatják az állam papirok, melyek értékeiket veszítették, az egyházi földbirtok az országosonkítás és földreform folytán igen nagy mértékben csökkent, s ami legkatasztrófálisabb, az egyházi alapítványok, melyek hozama elérte a javadalmi vagyon jövedelmét, hadikölcsönre változtak. Ez az összeváltás magyarázata annak, hogy míg Haller István számítása szerint — más felekezeteknél saját jövedelmükből, de leginkább államszolgálatból, hívőként 6 P 21 fillér — a magyar katolikusoknál mindkét forrásból csak 4 P 31 fillér jut egyházi és iskolai közcélra, vagyis országos arány szerint a katolicizmus 10 millió pengővel hátrányban van. (Helyeslés.)

### Ne mindent az államtól várjunk

De óva intek mindenkit, hogy az egyházi élet számára mindent az államtól ne várjon. Az állam egyenlő mérték alkalmazásával biztosítsa a legszükségesebbet minden egyház számára, de akinek az eszménye, hogy a világi hatalom vegye át teljesen az egyházak fenntartásának minden gondját, sem az államnak, sem az egyháznak nem adja meg a magáét. Az állam teljesítőképességének és kötelességének szinten megvanunk a határai, az egyház pedig eszméjén rá, ha maga nem feszíti meg erejét, nem kelti fel hívei áldozatkészségét, engedi, hogy a kezdeményezés és alkotás vágya saját házában elsorvadjon s íbülettel kezével várja a mindenható állam mindenre kiterjedő gondoskodását, önmagát itéli kiskorúságra s önmagára vessen, ha fenségös hivatása az állami bürokrácia alárendelt szervévé devalválódik. Ezt a jofesztni koncepciót mi katolikusok magunktól elhárítjuk, hanem megadva a császárnak, ami a császáré, teljes erőnkkel fáradozva az élő állam, a nemzet, erkölcsi szintjének emelésén: kívánjuk Isten számára, ami az Istené, a mi anyaszentegyházunkban s annak szabad, kulturális munkájában. (Ugy van! Éljenés!)

Azt hiszem, az egyenlő elbánás ezen elvi követelménye, melynek gyakorlati érvényesítésénél mi katolikusok teljes bizalommal viseltetünk a magyar állammal szemben, senki jogos érdekeit nem érinti. S meg vagyunk győződve róla, ezen haza minden komoly egyházi szervezete és tényezője a béke és megértés jelszavát fogja üdvözölni abban a követelményben: egyenlő mértékkel mindenkivel szemben!

### Igazságos kúts

Alkalmazzuk ezt az igazságos kútsot ne csak az anyagi, hanem a jogi és hatalmi téren is.

Szeretnék a lélekre és szenvedélyre hatás bővebb erejével bírni, mikor érintem a panaszokat, amelyek túlról úgy bugnak, mintha itt középkori pápista zsarnok-uralmat restaurálnának, emitt meg azt morogják, hogy a mi embereink a keresztény Magyarországon lassanként minden állásból kiszorulnak. Hát mi értelem a nyilvánvaló tények durva letagadásának? Vagy mi haszna az országnak abból ha vérgisértő formában azt vitatják, hogy mi katolikusok nem engedjük érvényesülni más vallású honfitársainkat? S ha az az eredetiségre törekvő jó ur, aki nagy kérdéseket apró szellemkedésekkel szeret megoldani, nem azt kérde gyonyosan, miért nem akarják a katolikusok tünni, hogy az ő hittestvérei számukon felül szolgálhassák a hazát, hanem természetesen találja és hirdeti, hogy ha ma a katolikusok talán kevésbé érvényesülnek, lesz bizonyára idő, amikor az arányszámon felüli érvényesüléseket készségesen fogják a másik oldalon elviselni: nem szolgálta volna jobban a békét és igazságot?

A túlsó parton haladó testvérek felé, akiket az indulat néha úgy elragad, hogy tisztán nem is látnak, szálljon a kérő szó, mely a közös anyára és közös bölcsőre emlékeztetve, figyelmeztet, hogy mi is itt vagyunk, az élethez mi is jogot szereztünk s méltányos elbánásra mi is igényt tarthatunk. Ha pedig bárki úgy vélne, hogy az érzelmenek a kérdés tárgyalásánál nincs helye, az fontolja meg, hogy ha a többség erőszaka túrheterlen nyugót jelent, a kisebbség agresszivitása s megsértett erő önértélen sziklába ütközik s föltétlenül katasztrófa vezet. (Éljenés és taps.) A mi panaszokdó katolikus Tiborcainkhoz pedig szintén van egy kérés számomra: ne csak a hulló szemek és szájalékok jogán keressék az érvényesülést, hanem az életet szolgáló és gazdagító egyéni érték és munka győzelmes erejével. Hogy igazságra a közélet terén is kell törekedni és az arányt itt is meg kell találni, azt vallom, hisz ezen fölszólalásomnak is az a célja. De hogy kiválság és érdem a társadalmi és közhatalmi érvényesülés elengedhetetlen kelléke, azt mindenkinek meg kell érteni, aki a népek életében nem a nyers hatalom kényszerítő, hanem erkölcsi erők szabad érvényesülésétől vár sikert. (Hosszantartó helyeslés és taps.)

Szíveljék meg a mi frontunkon azt is, hogy a katolikusok háttérbe szorulásának jórészt az ő katolikus önértékelnek hiánya az oka. Aki csak akkor eszmél katolikus voltára, amikor állást keres vagy nem kap, az önmaga érdekein keresztül nem csináljon katolikus sémái politikát. Valamint apró-cseprő személyi ambícióknak ne rendeljék alá a nagy katolikus közérdeket.

Hanem igenis ébredjen a katolikus tábor, különösen pedig a katolikus intelligencia, az önértékes hitvallás és hit szerint való élet kötelességének tudatára, annak mélységeiből merítsen erőt hatványozott erőfeszítésre s ha a fölényes életszemléletnek fölényes tettek fognak megfelelni, nincs az a mesterséges akadály, mely az emberi kiválság magaslatán járó lelkek érvényesülését meg tudná hiúsítani. (Zajos tetszés.)

### Történelmi áttekintés

Ha innen is, túlról is megszokják a kölcsönös megélhetés szükségét hirdető üzleti elvet a társadalmi és jogi viszonylatokra is alkalmazni, akkor megszűnik majd az az elfogultság, mellyel egymással szemben viseltetünk a közös cél nem csekély kárára. Akkor nem fog megütközni azon senki, hogy a katolicizmus javára egy történelmi áttekintés van folyamatosan. Mert ez is bősíti egyik-másik más-híti honfitársunkat. Pedig ennek az igazságszolgáltatásnak meg kell történni abban az arányban, melyben a levéltárak megnyílnak s a multat a költői képzelet játéka helyett okmányokkal rekonstruálják. Lehetett mesterségesen föntartani a magyar katolicizmus nemzeti alsóbrendűségének balvéleményét — csendes katolikus asszisztencia mellett is — míg a vallásháborúk és szabadságharcok egy zászló alatt folytak s annak gondolatla a foggyatékos állami önállóság korában tovább élt; de mióta az ország oly független lett, hogy talán a legelkeseredettebb Koppányoknak is elég, azóta ennek a bünbak-keresésnek és első meg másodrendű hazafiak kategóriájába való

## Negyedmillió ember hódolata az Oltári Szentség előtt

### Az Eucharisztikus körmenet

Az idei katolikus nagygyűlés eseményeinek káléségeiben is legimpozánsabb, legnagyobb-rübb megnyilvánulása az eucharisztikus körmenet volt, amelyen a legszerényebb becsles szerint is közel kétszázötvenezer katolikus hívő vett részt. Ennek a soha nem látott, hatalmas tömegnek nyolcas, sőt tizenkettes zart sorokban való felvonulása a Szent István bazilikától az Országház épületéig csaknem teljes három órát vett igénybe. Az eucharisztikus körmenet utvonalan végig, a Vilmos császár-uton, az Alkotmány-utca és az Országház-tér kordonon kívüli részén mindennütt tömött sorokban álltak a katolikus hívek ezrei, akik magában a menetben már nem juthattak helyhez. Ha a körmenetben való résztvevőknek számához ezeket is hozzászámítjuk, amint hogy hozzá is kell számítani őket, akkor valóban túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az idei katolikus nagygyűlés eucharisztikus körmenetében legalább háromszázötvenezer ember vett részt, ami Budapest egész lakosságának több mint egy-harmadát jelenti. Ilyen tömegeket a főváros utcain még soha, semmilyen alkalommal nem láttunk s őszinte örömmel regisztrálhatjuk ezt

sorolásnak lehetősége megszűnt. Pedig azért mert megszólalt az objektív történelem s elfogultatlan igazságot szolgáltatva mindenkinek, megállapítja, hogy a magyar katolicizmus, mely fél évszázadon keresztül lendítette szárnyát s emelte magasba tekintetét a intéger nagy Magyarországnak, ugyanazzal a hűséggel ápolta s őbrestette az elesett csonka hazát — lett légyen csonkasága területi, jogi vagy erkölcsi — s ezt a hűséget most, amikor történelmi kényszerűségek némaságot nem parancsolnak, magunktól elvitatni nem engedjük. (Ugy van! Zajos tetszés.)

### Hitünk komolysága

A kölcsönös méltányosság szellemének érvényesülése esetén majd megérti mindenki, mért őrzi oly kényes szigorúsággal a katolikus egyház a maga hitelt és szertartási rendjét s mért zárkózik el e téren — a társadalmi és politikai együttműködés minden odaadó szolgálata dacára — bármint kooperációtól. Itt nem változó gondolatok kategóriák, hanem hitünk szerint az emberi tetszés szabadsága fölé emelkedő dogma szentsége által megvont határok közt mozognak. S ne higgye senki, hogy bármint szükkeblőség vagy gyűlölet akadályozza meg a közös istentiszteletek lefolyását, melyek némelyek szerint a lelki összeforrásnak volnának balzsama. E téren kizárólag a saját, megalkuvás látszatát is kizáró hitünk komolysága érvényesül, melyet legfőképpen az az emberi tekintet támaszt még alá, hogy felelősségünk lehetőségeinek határain kívül álló tapintatlanság vagy tulzuzalom elbicsaklásaival szemben úgy a magunk mint mások hitének becsületét megvédjük, s ha másíttú testvéreink tisztelettel adóznak az őskereszténység vértanúinak, kik mímeléssel sem attarták hitüket leplezni, hogy életüket megmentésért, értsék meg, ha hitéletünk teljes integritására mi is igényt tartunk, s ha tiltakozunk, — még pedig joggal — hogy gyermekeiket más istentiszteletre kényszerítsék, hát ne kívánják tőlünk, hogy mi, akiknek elvei még szigorúbbak, a mi híveinket oda rendeljük. Mi a legteljesebb objektivitással vesszük tudomásul minden egyház istentiszteleti előírásait; szent meggyőződésünk, hogy az álláspontok tisztázása után nálunk sem fog sérelmet látni senki, mikor annak szándéka fönn nem forog. (Zajos helyeslés és taps.)

### Lelkes optimizmus

Suum cuique! Egyforma mértéket, egyforma szabadságot, egyforma életlehetőséget, egyforma becsületet mindenkinek. Lelkiismerete ügyeit intézze el ki-ki legszentebb meggyőződése keretei között, s hite szerint fölemelkedve és megszentesülve, lépjen a polgári tevékenység színterére s ha a történelem úgy fordul: a világnézetek és nemzeti gondolat küzdő porondjára, kezét fogva minden jóakaratu honfitársal — megszentesül s ha kell megmenteni az életet. Ha jétékenység és látszólagos megalkuvás helyett méltányossággal és bizalommal viseltetünk egymással szemben — az isteni gondviseléstől remélve a történelmi szakadékok áthidalását — az állami, társadalmi és gazdasági élet porondján győzheteleneke vagyunk. Ha megoldatlan kérdések körül testvérháboruba keveredünk, elbukunk.

S ne higgye senki, hogy ötven százalékos engedmény alapján meg tud alkudni az ellenséggel. Nem tud, mert az a kegyetlen keleti deszpota nemcsak vagyónkat akarja, hanem lelkünk szabadságát, életünk eszményét, családunk becsületét, szent emlékeink sárba tiprását, s amint különbség nélkül hurcoja vérpadra a katolikus, protestáns és ortodox egyház legjobbjait, nem alkuszik meg semmi-féle girondizmussal sem, mert egyetlen dogmája a gyűlölet, s az nem ismer kíméletet.

Legyen ura meggyőződését tisztelő s a szeretet törvényét mindenkivel szemben alkalmazó lélek mindenütt s akkor az emberiség és a keresztény Magyarország döntő küzdelme elé bizalommal indulhatunk. (Hosszantartó zajos helyeslés, éljenés és taps.)

A püspök nagyhatású beszéde után az Egyetemi Enekkarok Kereszty Jenő karigazgató vezetésével az „Istent akarjuk” kezdetű egyházi himnusz énekelte el és ezzel ért véget a nagygyűlés első nyilvános ülése.

csatlakozhattak az előre megállapított sorrendben a menethez. A rendőrség részéről Török János főparancsnok, Domonkos Gyula főtanácsos, az V. kerületi kapitányság vezetője és Wolkenberg Gyula főfelügyelő vezetésével egész sereg rendőrtiszt és nagyszámu rendőrlégénység vigyázott a rendre és szolgálatra a szükséges kordonokat. A mentők is hatalmas készültséggel vonultak fel. Ruszwurm Rezső dr. főorvos, továbbá Riedler Gábor dr., Szauder Emil dr. és Popony Nándor dr. vezetésével 14 orvos, két mentőautó és több rögtönzített segélyhely állott az esetleges rosszullevők rendelkezésére.

### A gyülekezés

Délután két órakor már óriási tömeg hullámzott a Szent István-téren és a környező utcákban. A villamos és kocsiforgalom félháromtól kezdve teljesen szünetelt az egész környéken. Egymás után vonultak fel és foglalták el helyeiket az iskolák, az egyesületek, az egyházak, a budapesti és vidéki katolikus és keresztényszocialista munkásszervezetek. Csodálatosan szép, színpompás, sűrű embererdő vette körül a Bazilika komor épületét s a százazernyi tömeg csak a rendezőség intésére várt, hogy meginduljon diszes zászló alatt az Oltáriszentséget kísérő menethez.

### Megindul a körmenet

... Három órakor megszólalt a Bazilika nagyharangja. Mély bűgása méltóságteljesen zúgott-hömpölygött végig a sokaság felett. A harangzó után egymásután érkeztek az előkelőségek. Az első között érkezett Mayer János földmivelésügyi miniszter, Széhenyi Viktor gróf, Zichy Jenő gróf, Wimphen Rudolf gróf, Károly József gróf, Skerlecz Iván báró, Marsovszky Ivor, Almásy Imre gróf, Degré Miklós ítélőtáblai elnök, Karaffáth Jenő ház-nagy, Szinnyey-Merse Jenő, Ruffy Pál, Wlaszics Gyula báró, a felsőház elnöke, Patacsy Dénes, Matyasovszky György, Zichy Aladár gróf v. b. t. t., Huszár Károly, a képviselőház alelnöke, Ripka Fejenc dr. főpolgármester, Szontágh Tamás, Kardosy János gróf, a máltai lovagrend budapesti követe, Majláth József gróf, Kuna P. András és Petrovác Gyula. Negyedórával később érkezett Zichy János gróf, v. b. t. t., az Országos Katolikus Szövetség és a nagygyűlés elnöke, ifj. Zichy János gróffal, Shvoy Lajos székesfehérvári püspök, Vass József népjóléti miniszter és Dréhr Imre államtitkár, Hadsz Aladár min. osztálytanácsos, Kray István báró, Thurner Mihály soproni polgármester, vitéz Simon Elemér főispán, Homonnay Tivadar, Kriston Endre felszentelt püspök, Csizsárik János e. püspök, Wéber Pál veszprémi püspöki iroda-igazgató, Pataky Arnold apát, egyetemi tanár, Bitter Illés, Zimányi Mihály, Bárdos Remig pannonhalmi főpát, Radnai Farkas beszercebányai püspök, Rott Nándor veszprémi püspök, Vécsy József Aurél báró, Berkes Ottó, Berkes Róbert, a K. S. V.-lapok igazgatója, Dsida Ottó, Répás József személnáriumi alkormányzó, Vencel Ede prépostkanonok, Ivanovics Emil apátkanonok, Török Kálmán prépostkanonok, Brém Lőrinc prelátskanonok, Ivády Béla, Krywald Ottó prépost, Jalsovszky Jenő min. tanácsos, Mikes János gróf szombathelyi püspök Kolba János pápai prelátsussal, Virág Ferenc pécsi püspök, Mészáros János pápai preláts. érseki helytartó, Leopold Antal prelátskanonok, Drahos János kanonok, Baranyay Jusztin egyetemi tanár, Vargha Demján egyetemi tanár, Várkonyi Föld theol. tanár, Apponyi Albert gróf és Apponyi Albertné grófné, Hunyady József gróf, Forster Gyula báró v. b. t. t., a honvédség képviselőjében Ludwig György tábornok, Lencz Albin vezértanácsnok, Braun Elemér orvos-vezetős és Hoffmann György gyalogsági t. b. t. t. és nagyobb tisztú küldöttség. Fél négy előtt néhány perccel érkezett Horthy Miklósné, a kormányzó felesége, Albrecht főherceg és Gabriella főhercegnő, Szőke Gyula főrendiházi tag, Angeli Róbert min. tan., Esthy Miklós pápai kamarás, Gévay-Wolff Nándor államtitkár, Egyed István egyetemi tanár. Majd bevonultak a világi papság és szerzetesrendek papnövendékei, a világi papság, a ciszterciák, a piaristák, jezsuiták, ferencendiek, szerviták. Most érkezett Glattfelder Gyula csanádi püspök, Orsenigo Cesare e. érsek, pápai nuncius Lavanne udítóre kíséretében, József főherceg vitéz Fábry Dániel őrnagy-szárnysegéd kíséretében, Zichy Gyula gróf kalocsa-bácsi érsek, Horváth Győző felszentelt püspök, Révay Tibor pápai preláts és Mosonyi Dénes prelátskanonok kíséretében és végül Szmracsányi Lajos egri érsek vitéz Subik Károly kanonok, érseki irodaigazgató kíséretében.

Szmracsányi Lajos egri érsek megérkezése után, az előkelőségek bevonultak a Bazilikába, ahol megkezdődött a körmenetet megelőző szokásos rövid szertartás. Pontosan három órakor nagy harangzúgás között indult meg az eucharisztikus kör-

A Bazilika mellett sorakoztak a cserkészek és a piarista ifjuság, a Wekerle Sándor-utcában az iskolák, a Sas-utcában a nőegyesületek, a Révay-utcában a vasutasok, postások és a férflégyesületek, kongregációk jórésze. A Bálvány- és Nádor-utakat pedig megtöltötték az egyházközségek. A templom előtti térség zsúfolásig megtelt a „plenis coloribus“ felvont egyetemi ifjusággal. Bent a Bazilikában a Szociális Missziótársulat, a Vöröskeresztes Nővérek, a Középponti Oltáregyesület, a III. rendek, az Angoliskaszonyok, a „Szent Sziv“ nővérek, a Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek, az Irgalmasok és a világi és szerzetes papság gyülekezett.

A Bazilika feljártánál kétoldalt a Ferenc József-intézet diszruhás növendékei, a zöldsapkás, „Felső“-jelvényes amerikanások, a fehér-sapkás szentimrések és fent a kapunál a Zsembery István vezetése alatt működő Egyetemi Didkothon tagjai álltak őrséget Dániel Aron dr. vezetésével, kékbárony sapkájukon az egyetem színeivel.

A bejárat előtt jobbra a hivatali, közéleti és társadalmi előkelőségek, baloldalt pedig a honvédség küldöttsége és az Urak Kongregációja foglalt helyet.

net, amely a Bazilikától a Szent István-téren, a Vilmos császár-uton és az Alkotmány-utcán keresztül haladt az Országház-térre. A menetet diszruhás lovasrendőrök nyitották meg. Utánuk Szukováthy Imre dr., Witz és Zsembery Gyula vezetésével mintegy háromezer főnyi cserkész csapat haladt zenekarokkal. Most hosszú sorban következtek a fiu elemi és középiskolák Pintér Imre dr. főigazgató vezetésével. Nyomukban a leányiskolai növendékek sora haladt, majd a különböző nőegyesületek és női kongregációk következtek, köztük a Szent Margit-Kör kékszalagos tagjai.

A menetben ezután az egyetemi és főiskolai ifjuság haladt tanáraik vezetésével. Ott volt a Szent Imre Kör, a Szent Imre Kollégium, az Americana, a Szent István Bajtársi Szövetség, a Turul Szövetség, a ciszterciák és jezsuita diákok szövetsége és minden egyéb főiskolai alakulat. Különösen nagyszámban vettek részt a körmenetben a katolikus férflégyesületek és férfi Mária-kongregációk tagjai, akik végig az utvonalon egyházi énekeket énekeltek. A vasutasok Rozsos igazgatóhelyettes, budapesti üzletvezető vezetésével mintegy négyezren haladtak a menetben elől, a kitűnő vasutas zenekarral és énekkarral, amelyet Abrányi Emil karnagy vezényelt. A keresztényszocialista munkásszervezetek hatalmas tábora következett ezután élén Haller István, Tobler János és Griger Miklós képviselők vezetésével, valamint a Máv. gépgyári zenekarral. Egyéb férfi egyesületek után a postások impozáns csoportja haladt Dencz Ákos igazgató és a postás zenekar vezetésével.

Külön megemlítést érdemelnek az ország különböző bányavidékeiről egyesereglett katolikus bányászok, számszerint mintegy háromezren. Festői látványt nyújtottak a fekete egyenruhás, aranyvállrojtos, égőlámpás dorogi, pécsi, salgótarjáni, tatai, tokodi és felső-gallai bányászok, amint bányamérnökeik és a bányászzenekar vezetésével példás rendben vonultak a menetben. A nézők sorában a tetszés moraja futott végig, amikor a végeláthatatlan menetben feltűntek a feketeingos, diszes fókósu „Sasok“, akiket Rákóczy Béla vezetett. A villamosvasúti alkalmazottak szintén zenekarokkal vonultak fel.

Egyik feltűnő csoportja volt a körmenetnek a környékbeli plébániák és a nagygyűlés vidéki résztvevőinek hatalmas tömege, amint díszes selyemzslóikkal és egyházi dalokat énekelve, mély áhitattal haladtak a menetben. A budapesti plébániák következtek ezután, majd a Szociális Missziótársulat kékfátyolos hölgyei lépdelték. A harmadrendek nagyszámu tagjai és a Középponti Oltáregyesület hölgyei a kütagokkal együtt vettek részt a menetben.

Mélységes áhitattal és buzgó imába merülve haladtak a menetben a különböző női szerzetesrendek nagyszámu tagjai. Amint a sok apáca elvonult a széles utvonalon, fehér főkötőjük lengő, hullámzó sokasága szinte a levegőbe látszott emelni őket. Utánuk a kitűnő rendőrszenekar következett Szöllösy karnagy vezetésével, nyomukban a piarista énekkar haladt. A menetet a világi és szerzetes papság, majd a főpapak díszes ornátusu csoportja zárta be. Ez utóbbiak között ott volt Török Kálmán egri prépost-kanonok, Vencel Ede prépost-kanonok, Leopold Antal prelátskanonok, Révay Tibor prelátskanonok, Mosonyi Dénes prelátskanonok, Pataky Arnold, Weber Pál, Csizsárik János címzetes püspök, Brém Lőrinc preláts, Ivanovics Emil prépost-kanonok, Mészáros János érseki helytartó, Drahos János preláts-

kanonok, Csernyus Mihály. Majd a püspöki kar tagjai következtek: Horváth Győző és Kriston Endre felszentelt püspök, Bárdos Remig pannonhalmi főpát, Shvoy Lajos székesfehérvári, Rott Nándor veszprémi, Mikes János szombathelyi, Glattfelder Gyula csanádi, Virág Ferenc pécsi püspök, Radnai Farkas címzetes érsek, Zichy Gyula gróf kalocsa érsek. Közvetlenül az Oltáriszentség előtt haladt Orsenigo Cesare pápai nuncius. Mögötte díszes papi asszisztencia közepette aranyos baldachin alatt Szmracsányi Lajos v. b. t. t. egri érsek vitte az Oltáriszentséget. A baldachin mellett kétoldalt a zöldsapkás Americánások,

### Ünnepség az Országház-téren

Az Országház-teret a kora délután diszruhás rendőrkordon zárta el. A város minden részéről hatalmas tömegek érkeztek, amelyek egészen megtöltötték a kordon mögötti teret. Máj alkonyodott, amikor a körmenet résztvevői felsorakoztak a számukra fenntartott helyen. A Kuria és földmivelésügyi miniszterium ablakaiban gyertyák gyulladtak ki, mind a két épületen villanykörtekkel kirakott kereszt fényelt. Az Országház oroszlános főkapuja előtt fenntartott helyre egymásután érkeztek azok az előkelőségek, akik nem vettek részt a körmenetben. Négy órakor érkezett Augustó főhercegnő, Izabella főhercegnő, Magdolna főhercegnő és kíséretük, akiknek fogadásáról és elhelyezéséről Karaffáth Jenő, a képviselőház háznapja gondoskodott. Az emeleti ablakban Lónyay Elemérné Stefánia főhercegnő foglalt helyet. A tér közepén hatalmas megafon állott, amely egyetlen szál villanydróttal volt összekötve a szószéken elhelyezett mikrofonnal és a tér legtávolabb zugába is elvitte a hangot. A főkaputól jobbra, villanyerdő alatt, a vasutasok énekkara és szimfónikus zenekara helyezkedett el, melyet Abrányi Emil vezényelt. Szakadatlanul szólt a zene, a cserkészenekarok egyházi énekeket játszottak és a zene hangjai mellett hömpölygött egyre szélesebben a végeláthatatlan körmenet. A főkapunál felállított oltár előtt két díszbeöltözött hajdu állott mint a cövek, lent a lépcső aljában pedig négy bányász, kezükben Dawis-lámpával.

Mire a körmenet résztvevői elhelyezkedtek az Országház-téren, már egészen sötét lett. A Kuria és a földmivelésügyi miniszterium felső emeletének ablakából reflektorok fénykévéje esett az áhítatos ünneplő tömegre. Felejtethetetlen volt a kép: Kétszázötven ezer ember példás rendben, hangtalanul, a legkisebb zavartól nélkül sorakozott fel és halkán borult térdre, mikor Szmracsányi Lajos érsek a szentséggel a kezében elhaladt mellette.

Vass József áhítatos csendben lépett a szószékre és ércek hangon kezdett beszélni:

— Az Ur Jézus Krisztus szünetedéseinek első órájában a főpapak és a római hatalom képviselője részéről is meghallotta azt a kérdést, vajjon király vagyok-e vagy nem. Megjelenése nem mutatott semmi királyi külsőséget és mégis, akik akkor érintkezésbe jutottak vele, elismerték, hogy valóban király, Istennek Fia. Mit szólna a római helytartó ebben az órában, ha végignézhetné volna Magyarország katolikuságának hódoló felvonulását az Ur Jézus

a fehér-sapkás Szent István Bajtársi Szövetség tagjai, a Didkothon két bársonysapkás tagjai és a Ferenc József Intézet kocsiforgós, kivontkardu növendékei képeztek sorfalat.

Az Oltáriszentség után mentek József és Albrecht főhercegek, Gabriella főhercegnő, Horthy Miklósné, a kormányzó neje, majd a közjogi előkelőségek, akiknek sorát Vass József miniszter, Apponyi Albert gróf és Zichy János gróf, a nagygyűlés elnöke nyitották meg.

A körmenetet a Dominikánusok, Regnum Marianum és Szent István Bazilika plébániai híveinek csoportja zárta be zászlóik alatt.

Krisztus, a méltóságos Eucharisztika Oltáriszentség előtt. Ki meri most kérdezni, vajjon király volt-e, hiszen minden megafonnál és rádióval erősebb a történelem rezonanciája, a válasz, amely hódoló zsoltár alakjában szakad fel milliónyi nép lelkéből. Az Ur Jézus Krisztus király ezen a világon és minden világon. A mi felvonulásunk a külső pompa minden eszközének felhasználásával történik, hogy dokumentáljuk az ezeréves Magyarország hitét Krisztusban, a mi királyunkban. Ez a hit, amelynek megnyilvánulására felfigyel a világ, az egész nemzet, ez a mi sorsunk biztosítója. E hit nélkül nincs az életnek stabilitása, nincs haladás. Az embert az emberrel ez a hit köti össze. Enélkül megakadna a fejlődés, mert nem lehet a tömegek kulturáját hit nélkül fejleszteni. Legyen ez a hit természetfölötti, amely az ember lelkét a mindenható Istenhez emeli. A mi feladatunk, hogy ezt a hitet megőrizzük és úgy, amint mi kaptuk őseinktől, tovább adjuk utódainknak.

— Az Ur Jézus Krisztus ott van az oltáron. Meri-e valaki kérdezni immár, hogy király vagy-e Te? Igen, Király, Felséges Urunk császárunk, a történelem koronája. Hódoló előtt az ezeréves magyar hit, az ezeréves magyar pap. Buzát, hort termelő nép vagyunk. Eucharisztikus nép voltunk és azok akarunk maradni. A buzából és a borból ivódott belénk az eucharisztika szeretete. Vigyázzatok a kenyérszegésre és a bor megáldására. Ezzel is őrizzük a hitet, amelyet őseinktől kaptunk. Amikor itt hódolunk, sirva gondolunk saját nyomorúságunkra, a földre, amit harminchárom generáción keresztül őseink a vérük vérével tápláltak. Sirva gondolunk arra, hogy ráknehezedett a történelem rettenetes keze s megtiport minket az idő. Nem tudunk más kincset maradékvagyonunkból felajánlani, mint csorbított hitünket, irgalmas Megváltónknak.

Ekkor már teljesen besötétedett és a reflektorok fénye mellett indult visszafelé az egyházi körmenet a Bazilikához. Most a Szent István Bazilika plébániája, valamint a Domonkos-rendiek és a Regnum Marianum plébániáinak hívei nyitották meg a menetet, amelyben a papság után a Szentséget Zichy Gyula gróf kalocsa érsek vitte. A menetet az Alkotmány-utcán, Honvéd-utcán, Szabadság-téren és Nagykörön-utcán vonult végig, amely szintén díszesen ki volt világítva. Különösen nagyhatású volt a tőzde épületeinek, a Központi Sajtóvállalat palotájának és a Nemzeti Banknak kivilágítása. A Bazilikába visszatérve, zárójáratosságot volt.

### Háromezer bányász tett hitet katolikus vallása mellett

#### Impozáns bányászgyűlés a Katolikus Körben

Vasárnap este 7 órakor az eucharisztikus körmenet után tartották meg nagygyűlésüket a Központi Katolikus Kör nagytermében az ország minden részéről egyesereglett bányamunkások, akik mérnökeik és lelkeszeik vezetésével jöttek fel a katolikus nagygyűlésre. Különös jelentősége van ennek a bányászgyűlésnek, mert most történt meg először, hogy a hazafiainak és vallásatlannak kiküldött bányamunkásság ilyen impozáns arányokban vett részt a nagygyűlésen s hogy annak keretében külön diszgyűlést is rendezett, amelyen közel három ezer, az ország minden bányavidékéről való katolikus bányász tett lelkes tanubizonyoságot vallása és hazája mellett. A bányászoknak ez az impozáns megmozdulása elsősorban a bányavidékeken működő katolikus lelkesek fáradságtalan buzgokodásának és a bányamérnökök céltudatos, szociális szellemű áthatott felvilágosító munkájának köszönhető.

A bányászgyűlésen megjelent többek között Virág Ferenc pécsi püspök, Mészáros János érseki helynök, Drahos János kanonok, Schmidt Sándor bányafőtanácsos és a bányavidékek lelkeskedő papsága. Bartnai Ferenc esperes-plebánus nyitotta meg a gyűlést. Kifejtette, hogy a társadalom téved akkor, amikor leszűrtan itélkezik a bányászok felett. A lelkipásztorok tudják, hogy a bányamunkásnak is érzése van, ragaszkodik vallásához és szereti felebarátját sokszor nagyobb áldozattal, mint azok, akik itélnék felette.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó után P. Bangha Béla S. J. mondott nagyhatású beszédet.

— A mai eucharisztikus nagygyűlés bizonyítja — mondotta — hogy mennyire csaló-

dik az, aki a látszat és cölzatos híresztelések szerint itél! Hányan hitték eddig, hogy a bányamunkások ki tudja milyen hazafiainak, vallásatlannak és kulturálatlan emberek, merő ágyutöltelék a forradalmi internacionálnak! És most sok száz bányamunkás jön fel a különböző bányatelepekről a katolikus nagygyűlésre, hitet tenni ősi vallásosságunk és hazaszeretetünk mellett!

— Ugy találm, hogy a bányász élete sok tekintetben egyáltalán a küzdő, vívódó keresztény ember képe. A bányász a föld mélyébe száll le, a sötétségbe temetkezik, görnyed, harcol a kemény, rideg anyaggal, de aztán kincseket is hoz fel a mélyből, amelyek átalakulnak energiává, hővé, fényvé, villamosságá és az emberi civilizáció legszebb díszait termik. Ilyen a keresztény élet általában. A halhatatlan szellem testbe, anyagba zárva kénytelen turni a földet, görnyedni az élet sulya alatt, harcolni az anyagi élet keménységével, sokszor az embertársak keményszáviságával is. A lélek itt a földön szinte állandóan sötétségben jár és szinte csak ünnepnapokon emelkedik ima és elmélkedés szárnyán az Isten tiszta égének közelébe. De azért ez a közdelmes élet nem eredménytelen és nem nyomorult, akkor sem, ha látszólagos csalódásokkal van tele, mert a küzdelmek árán csiszolódik a lélek és válik nemes ércé mindaz, amit tesz és alkot.

— A mindennapi élet keresztény átéléséből fakad a keresztény kultúra, a lélek békéje, reménye, családok tisztasága, derűs boldogsága, a jó lelkiismeret édessége és az a nemes öntudat, hogy látszólagos alacsonyágunk mellett is Isten fiait, szent örökség osztályosait vagyunk. *Odaköltöm a szociális igazság nevében, hogy a bányamunkást ne tekintésék gépnek, ne csak kenyéret adjanak neki, mert a bányamunkásnak is van lelke, amely templomot és iskolát kíván.* Helytelen az az irányzat, amely azt hiszi, hogy a szociális kérdést meg lehet oldani pusztán több darab kenyérral.

Percekkig ünnepelték a bányászok a népszerű szónokot, majd *Haller István* volt miniszter szólott a gyülekezethez.

— Gonoszok azok — mondotta és ellenségei a munkásoknak, akik a vallást, a hitet akarják elrabolni a legnehezebb munkát végző bányászoktól, azt a hitet és vallást, amelyből bizalmat merítenek és amely erőt ad nekik az élet küzdelmeiben. *Forduljanak a bányászok bizalommal lelkesükhöz, a keresztény politikushoz, akik mindenkor teljes odaadással és megértéssel fogják ügyüket képviselni, bajukat orvosolni.*

A bányászok sokáig tüntettek *Haller István* mellett, majd *Plaschek Aladár* bányatanácsos záróbeszédében felhívta a gyűlés résztvevőit, hogy kövessék egy szívet, lélekkel azt a nemes irányt, amely itt zászlót bontott.

Végül *Virág Ferenc* pécsi püspök szólott még programon kívül a bányászokhoz, akiket hitük, vallásuk mellett való kitartásra buzdított. Megígérte a püspök az egybegyűlteknél, hogy a jövő évi *katolikus nagygyűlésen hosszabban fog beszélni hozzájuk.* A gyűlés a püspök és a szónokok életével ért véget.

## Az Országos Pázmány Egyesület irodalmi estje

Az Országos Pázmány Egyesület vasárnap este tartotta irodalmi estélyét a Szent István-Társulat dísztermében. Az estélyt szépszámmal hallgatóság jelenlétében nyitotta meg *Marcell Mihály* alelnök, aki bejelentette, hogy az egyesület illusztris elnöke, *Vass József* népjóléti miniszter, másirányú elfoglaltsága következtében nem jelenhetett meg. Ezután a katolikus írók és újságírók súlyos feladatáról szólott. A közönség nagyrésze nem a szellemi tisztultágnak ama műveit várja, amelyeket a Pázmány-egyesület íról nyújthatnak és nyújtanak s éppen azért kell erőt adnia a katolikus közönségnek, mert igenis nagy értékek vannak az egyesület írótagjaiban s ilyen értékek bemutatására nyílik alkalom a katolikus nagygyűlés napjaiban is. Ezután *Török Károly* Hermin írónő olvasta fel finom tollal megírt novelláját, a *Gábor diákok.* Az elbeszélés hangulatának mélyisége és igaz írási stílusával nagy hatást tett a közönségre. *Radányi Kálmán* az elhunyt *Csernoch János* dr. hercegprímásról olvasta fel megleghangú emléksorait, majd *Gáspár Jenő* olvasta fel újabb költeményeit, amelyek közül különösen a *Magyar vonat* váltott ki lelkesedést erős irredenta hangulatával. *Kiss János* egyetemi tanár, prelátnak szüleitének százados évfordulóját méltatta. Kifejtette, hogy a Pázmány-egyesületnek kötelessége Lonkayról, a magyar katolikus sajtó uttorjáról nemcsak megemlékezni, hanem emléket állítani és példáját követni is. Ezután *Sik Sándor* olvasta föl egy készülő mesejátékának részletét. Végül *Hindy Zoltán* közönte meg a közönség megjelenését s kérte annak további érdeklődését a katolikus írók és hírlapírók egyesülete iránt.

## A Zrinyi-gárda közgyűlése

Szép számban megjelent közönség előtt tartotta vasárnap este a Zrinyi-gárda ezévi közgyűlését. Megjelentek: *P. Erdős Elemér* ferenczi szerzetes, *Pucher Nándor*, a mesterrek kongregációjának prefektusa, *Loskay István* örökös prefektus, *Kauszer János* főiskolai tanár, *Korpos László* lelkiatya, *Ekamp Nándor* iskolaigazgató, *Novák Nándor* belügyminiszteri főtanácsos, *Sölyom Aladár* pénzügyi főtanácsos, *Domokos Géza* orvos és a katolikus társadalom sok más kiváló tényezője.

Félnyolc óra után *Stadler Nándor* országos fővezér imája nyitotta meg a közgyűlést. Előki megnyitójában a Zrinyi-gárda erkölcsnevelő feladatáról beszélt, amely azt követeli, minden tagjától, hogy a kat. egyház erkölcsi parancsai és szabályai szerint éljen magának, családjának, egyháznak és a hazának. Szomorúan állapítja meg, hogy nem teljes az odaadás, nem vesz részt minden katolikus a mozgalomban, pedig arra kellene törekedni, hogy minden egyes katolikus megmozdulás hatalmas, erkölcsileg is erős tömeget találjon maga mögött.

A Zrinyi-gárda célját *Lotz Antal* dr. ismertette lendülettel előadásban. Hangsúlyozta, hogy *Zrinyi Miklós* reformátori munkájára most, a kereszténység újraébredésének korá-

ban, nagy szükség van. A Zrinyi-gárda célja a keresztény erkölcsök hathatós védelme és a magyarság megmentése erkölcsi szempontból. Majd megdöbbenő adatokat tárt fel a szexuális életben elmerült fiatalok erkölcsi romlottságáról. A Zrinyi-gárda a nemzetet ifjúságában akarja regenerálni és ha ez sikerül, elérte célját.

Ezután *Fiedry Kornél* a. i. orsz. főtitkár a gárda ezévi munkájáról számolt be, felsorolva mindazokat a törekvéseket, melyek a közérkölcök megjavítására szolgáltak. A tisztikarválasztás eredményének kihirdetése után *P. Csévossy Elemér* S. J. provinciális tartott szónoki tudással felépített beszédet, amelyben a Zrinyi-gárda jövő programját fejtegette.

— A katolikus nagygyűlésnek az idén az a feladata, hogy erkölcsi megújodást jelentsen, mert az erkölcsök tisztaságából táplálkozik a

Katolicizmus ereje. A Zrinyi-gárda is az erkölcsi tisztaságot tűzte ki feladatának, amelyet ápolni, védeni s ezért harcolni akar. Ha az erkölcsi tisztaság kipusztul, ott nincs család, hazaszeretet, pusztul a vallásos érzület és rombadől az ország. Az erkölcselenség útja a hittagadással vezet a hazaárulásig vezet. A Zrinyi-gárda programja az, hogy tagjai mindig az erkölcsi tisztaság tündöklő példái legyenek. Ifjak, leányok, mindenki a maga módja szerint szálljon harcba a XX. század erkölcselenségei ellen és arra törekedjenek, hogy a tiszta erkölcs épp úgy, mint a török-tatár időkben, ma is megmentse az országot.

A közgyűlést *Stadler Nándor* fővezér szavai zárták be, az olasz erkölcsi törvényeket dícsérve, amelyekben Mussolini öt évig terjedő büntőntetéssel sújtja mindazokat, akik az erkölcs ellen vétnek.

## — HÉTFŐ —

A katolikus nagygyűlés hétfői napját is ünneplés főpapi mise vezette be, amelyet az Örökimádás-templomban fél 9 órakor *Glattfelder Gyula* csanádi püspök pontifikált nagy segédlettel, amelyben résztvettek többek között: *Marcell Mihály* és *Töttössy Miklós* pápai kamarások, *Mátray Gyula*, az Örökimádás lelkésze, a szentélyben a papság foglalt helyet, míg a templom hajóját és karzait teljesen megtöltötte az ájtatos közönség, amelynek sorában ott volt: *Gabriella főhercegnő*, *Baththyány-Strattmann László* hercegné kíséretében, öv-

Palavicini Edéné ögrófné vezetésével az Oltárgyűlés hölgyei, a katolikus arisztokrácia számos tagja. Mise alatt a Szent Benedek-rendi realgimnázium énekara *Linzer Szilárd* bened. tanár vezetésével *De Angelis gregorián* miséjét énekelte, míg az orgonán *Koudela Géza* dr., az Egyetemi-templom karnagya játszott.

A megnyitó ájtatosság után megkezdődtek a hétfői nap gyűlései és ünnepségei, melyekről tudósítónk a következőkben számolnak be:

## Eucharisztikus diszgyűlés

A megnyitó ájtatosság után kezdődött az Eucharisztikus diszgyűlés, melyen a templomot zsufolásig megtöltö a közönség vett részt. A hajóban foglaltak helyet: *Gabriella főhercegnő*, *Baththyány-Strattmann Lászlóné* hercegné, *Hohenlohe Klodvigné* hercegné, övezgy *Pallavicini Edéné* ögrófné, *Apponyi Albertné* ögrófné, *Zichy Pálné* ögrófné, *Skerlecz Ivánné* báróné, *Hadik Béláné* ögrófné, *Orosdy Fülöp* báróné, *Kállay Béminé*, *Zichy Ödönné* ögrófné, *Zichy Gabriella* ögrófné, *Hadegheim ögrófné*, *Zichy János ögróf*, *Eszterházy Pál ögróf*, *Zichy Pál ögróf* és mások.

Az emelvényen az előklő *Szmrecsányi Lajos* egri érsek körül a püspöki kar tagjai ültek: *Zichy Gyula* ögróf kalocsai érsek, *Glattfelder Gyula*, *Mikes János ögróf*, *Virág Ferenc*, *Shvoy Lajos* megyés püspökök, *Horváth Győző* és *Kriston Endre* főszentelt püspökök. A szentélyben a papság nagy tömege foglalt helyet.

Az előklő *Szmrecsányi Lajos* egri érsek bevezető beszédében kegyelettel emlékezett meg az elhunyt *Csernoch* bíborosról, aki ugyanabban az előklő székben a kötelességteljesítés fonséges példáját adta. Chicagóban az eucharisztikus világtalálkozásra az Oltári szent-sége fénye aranyozta be már akkor leáldozó életét. A diszgyűlést azzal a buzdítással nyitja meg, hogy résztvevői ugyanoly alázatos hittel forduljanak az Eucharisztia felé, mint az eltá-

vazott nagy bíboros egész életében tette. Az előklő megnyitó után *Czapik Gyula* dr. pápai kamarás szerkesztő tartotta meg előadását az *Eucharisztia és a hitélet* címen. A szokástól eltérően nem pozitív oldaláról mutatta be az eucharisztikus életet, hanem azt írta le, hogy mily szegényes lenne a hitélet, ha kihagynók belőle az Eucharisztia.

A második szónok *Mészáros János* dr. budapesti érsek-helytartó volt. Azt a királyi bekezdést változtatta beszédében, amellyel az Üdvözítő az Oltáriszentségből osztja bőséggel szeretetét. Ennek a végtelen szeretetnek viszonozására buzdította az oltárgyűlés tagjait, főleg a szentségimádás buzgósa és a szegényebb templomok egyházi szereklével való ellátása által.

Utána *Shvoy Lajos* székesfehérvári megyés püspök lépett az előklő asztalhoz. Az eucharisztikus gyermekegyesület fölkarolását ajánlotta a hívek figyelmébe. „Ma annyi a hitélet, amennyi áldozót látunk az oltár körüljárta előtt” — mondotta. — Ha tehát a hitéletet emelni akarjuk, neveljünk áldozókat. Szép a felnötteknek az Urhoz vonzása, de az áldozók számának növelése ugy a legbiztosabb, ha már kicsinykoruktól fogva vezetjük őket oda.

A diszgyűlés végén újra felhangzott a kóruson a bened. diákok gyönyörű gregorián-éneke. Az ünnepséget *Szmrecsányi Lajos* egri érseknek szentségi áldása zárta be.

## Lepold Antal nagy beszédet mondott a katolikus tanítók seregszemlájén

A Katolikus Tanítóegyesületek Országos Szövetsége hétfőn délelőtt 10 órakor tartotta meg a Szent István Társulat dísztermében idej közgyűlést *Öveges Kálmán* elnöklésével. A közgyűlésen megjelent *Breyer István* pápai prelátnak, h. államtitkár, *Lepold Antal* prelátnak-kanonok, *Krywald Ottó* prépost, érseki főbiztos, *Jeszzenszky Kálmán* prépost, *Padányi Andor* pestmegyei főtanfelügyelő és a katolikus tanítószág többszáz főnyi impozáns tömege.

*Öveges Kálmán* nagyhatású előklő megnyitójában a magyar katolikus tanítószágnak a kulturáért és a megélhetésért vívott nehéz küzdelméről beszélt, majd kegyeletes szavakkal emlékezett meg az elhunyt *Csernoch János* bíboros hercegprímásról és *Prohászka Ottokár* székesfehérvári püspökről. Utána *Kocsán Károly* országgyűlési képviselő, főtitkár intézett lelkes beszédet a tanítószághoz, amelyben hangsúlyozta, hogy a katolikus tanítószágot végre katolikus öntudatra kell ébreszteni és egyívé kell gyűjteni, hogy a most vajudó pedagógiai reformok és kérdések tárgyalásában és a jövő irányításában az egész ország katolikus tanítószága résztvegyen. Behatóan kell továbbra is foglalkozni az anyagi kérdésekkel, mert a kicsiny és hiányos dotáció nagyon csökkenti a nevelői munkát és annak eredményességét. A tanügyi reformok végrehajtásában is elsőrendű segítői legyenek a tanítók a magyar kultúra legfőbb irányítójának.

A magyar tanító gyönyörűen dolgozik és ma már ott vagyunk végre, hogy a kicsiny iskolának kicsiny ajtaja szük a tanítói munka be-

fogadására, mert nemcsak a gyermekekkel, hanem a felnöttek továbboktatásával is törődnie kell. Azon kell lenni, hogy az iskola a praktikus gazdasági életnek neveljen és ebben a munkában nem maradhat magára a tanító, ebbe az egész ország intelligenciájának bele kell kapcsolódnia. *Kocsán Károly* ezután bejelentette, hogy a szövetségnek ma 1600 tagja van, de a közeljövőben erőlyes akciót indítanak, hogy minden katolikus tanító ott legyen, ahol a helye van. Bejelentette továbbá, hogy 1400 négyzetöles telken gyógyházat építenek Hajduszoboszlón és a hévízi ház megvételét is perfektuálják egy-két héten belül.

Ezután *Lepold Antal* prelátnak-kanonok emelkedett szólásra:

— *Csernoch János* élete utolsó napjaiban — mondotta. — amikor alkonyodó élete földjére lehullott a tuvilág, a jövő sejtető sugárkévéje, örökségül ezt kötötte a papok lelkére: *szerezzétek a jó magyart népet!* Ez az örökség pedig szól a civil-papokra, a tanítókra is. A megfogadott bíboros hercegprímás mindig azt mondotta, hogy a tanító nem szolgálja, hanem munkatársa, segítője, testvére a papnak. És én ezekhez a munkatársakhoz, testvérekhez, a magyar katolikus tanítókhöz szólok.

A szövetség lényege az azonos hivatású emberek összetalálkozása. A foglalkozás állapot, munkaág, amely kenyeret ad. A hivatás pedig hívás, egy kívülről és egy belülről jövő hang. Az illető érzi, hogy valami lelki ösztön megfogta és buzdítja belülről, hogy neki kötelessége az áldozat. Isten hívása erőszakosan belenyúl a lélekbe és minden ember keresztüli megy ezen a változáson. A gyermekkori lélek-megnyilvánulás már terel valahová. És ha van hivatás, úgy ez a katolikus tanító hivatása. A papi és tanítói hivatás közel van és akinek

**Csúz, köszvény, Ischlas, nátha, láz, ideg- és fejtájás, valamint meg-hűléstől származó betegségek.**



azonkívül tag- és izületi fájdalmak, influenza esetén ezen betegségektől megóvjja magát a kitűnően bevált Togal által. A Togal-tabletták kiválólasztják a huyagvat és ezáltal egyenesen a betegség gyökerét irtják ki. Togal Európa legkiválóbb orvosai és klinikai ajánlják. Semmi féle káros mellékhatást nem gyakorol. A fájdalmak azonnal enyhülnek és megszűnnek és álmatlanság esetén is kiválóan hatnak. Kapható minden gyógyszerárban.

hivatása van, az nem hajlandó attól eltávolodni. Ha a tanító belemélyed a hivatás fogalmába, egész életén át tudja teljesíteni kötelességét és tud áldozni, mert az áldozat homáttartozik minden hivatáshoz.

— A tanító — folytatta *Lepold* prelátnak — nem elégedhetik meg azzal, hogy óráit jólrosszul leadja és foglalkozását csupán kenyérekertnek tekinti. Kell, hogy a lelkébe beletnyíljon ez a két dolog: Istentől való hivatást érezzen és legyen lelki kényszere, amely ösztökéli, hajtja a kijelölt úton.

— A tanítói kinevezés missziós küldetést jelent. A tanító nevelni akar és a gyermeknek lelkét nézi elsősorban, nem az esztét. A halhatatlan lelkét, akaratát ápolgatja és növesztgeti. Ez a nevelés és minden elemi oktatásban a nevelés a fontos. A tanítószágnak az új tantervbe is bele kell mélyedni, hogy magába szívassa mindgyűlkük annak célkitűzéseit. Az iskolán kívül is szeretni és nevelni kell a népet, főként a gyermeket. És erre is van mód! Ott vannak a szülői értékeklétek, amelyeknek nagy pedagógiai jelentőségük van. A nevelés csak akkor eredményes, ha annak családi vonatkozása is van. A gyermeknek éreznie és tudnia kell, hogy voltak ősei és lesznek unokái, akikkel szemben nagy felelősség nyugszik rajta. Csak úgy lesz belőle derék ember, ha belévedődött, hogy hosszú generációk leszármazottja és az utána jövő generációkért is ő felelős.

— A szülőkre a gyermekekkel, a gyermekekre pedig a szülőkkel lehet hatni. *Domborita* ki a tanító munkájában a családi érzés, ragaszkodás, tekintélytiszteltet jelentőségét, mert az a gyermek megizmosodását segíti elő és ennek megerősítése és megszilárdítása a társadalom egyik legfontosabb feladata. Ha pedig ez nincs meg, ott megjelenik a boldogtalanság, a züllés az erkölcselenség minden szennnyével, romlottságával és rettenetes következményeivel.

— A katolikus tanítószágnak jelszava legyen az *ősek tiszteletében való nevelés!* És különben a modern írók is nagyon hangsúlyozzák, hogy mélyseges kinesünk van a temetőben, amely együlke a legjobb tanítómestereknek.

— A mai kor egyik legnagyobb tévedése, hogy: a házasság két ember boldogsága. A házasság nem csupán a boldogságnak nyugszik, mert fölkrítériuma a felelősség. Felelősség a múlttal és a jövővel szemben. És ezt az elvet az egész emberiség nevében fenn kell tartani, mert a házasság szentsége és enőklül nincs erkölcsi kötelekl, aminek hiányában felborul a világrend. Ezt vigyük bele néptünk lelkébe és gondolkodásába. A szülőket, a felnötteket, de főképpen a gyermekeket arra is kell nevelni, hogy kegyelettel zárandokoljanak el a temetőbe, mert ebben a cselekedetben mélyseges pedagógiai elv van elrejtve. Tegyük ezt annál is inkább, mert a szülők felelősek gyermekeikért. Meg kell menteni a gyermeket, akinek érzéseivel és lelkébe a családon, a szülőkön keresztül lehet elutni. A tanítószág nevelőmunkájának itt legyen a súlypontja. A szülői érteklézetlen erre vigyázzanak, hogy felébredjen a családi meleg érzés és a felelősség tudata. És ha már a gyermekeket erre neveljük, megadjuk nekik, az élet betörőivel, a kísértékekkel szemben a védekezősi lehetőséget.

— Súlyt kell helyezni arra is, hogy a gyermek ne jelenjen meg szemérmelen, vagy szemérmertő ruhában, hanem inkább lelki tisztótt érezzen a tisztaság és a tisztesség iránt. Az iskola legyen az a hely, amely az erkölcseltelen kereszténytelenséget hazaifiatlan támadásoknak és áramlatoknak ellenáll. A régi erkölcs az egyetlen, amely az emberiség boldogságát megalapozza és megtartja. Éppen ezért a tanító a gyermekek keresztüli találja meg katolikus nevelő munkájának útját a szülőkhöz és a mi világszemléletünket és a krisztusi életet a szülőkön keresztül tudja a gyermekszívokba plántálni.

*Leopold Antal* prelátnak-kanonokot a mély gondolatokban gazdag nagyhatású beszéd elhangzása után meleg ünneplésben részesítette a katolikus tanítószág.

A közgyűlés további folyamán felszóllaltak még: *Greiner Gyula* és *Szabó D. Béla* és végül tárgyaltak végett a plénum elé terjesztettek még több indítványt.

**Sérvben szenvedők**

Akárja ismét visszanyerni munkaképességét? Akárja visszanyerni életkedvét? Akar ismét sportolni? Akar biztonságot, hogy seleg nagyobbodni nem fog?

Ha igen, úgy forduljon bizalommal még a leg-súlyosabb esetekben is a

**Dr. Barré rug néikül sérvkötőhöz**

M. Calas ur. a M. Barré és Cie pártis cég főnöke október 20, 21 és 22-én Budapesten ter-tózkodik s személyesen applikálja vételekötőzettség-nélkül, sérvkötőt a magyarországi vezérkisebületnél

**Salvator Kötszergőár Rt.**

Budapest, VI., Nagymező-utca 4.

Prospektus ingyen és bérmentve

# Mit tett a katolikus Egyház Mexikó kulturájáért?

A Katolikus Tamügyi Tanács ugyan csak hétfőn délelőtt 11 órakor tartotta ülését Hamauer A. István váci megyéspüspök elnöklésével a Szent István Társulat tanácstermében, amelyen résztvettek: Mihályi Akos villersi apát, egyetemi tanár, Szölgvény Ferenc, a Ferenc József-intézet v. kormányzója, Pintér Jenő, Bitter Illés és Dsida Ottó főigazgatók, Székfü Gyula egyetemi tanár, Vajdinger Gyula miniszteri tanácsos, Körösi László miniszteri osztálytanácsos, Karch Kristóf, a közgazdasági egyetem dékánja, Tabódy Ida, Prágai Mária, Kolozsvári Kálmán pápai prelátnak, Mester János főiskolai tanár, Padányi Andor főtanfelügyelő, Kryvald Ottó prépost, érseki főbiztos, Simon Károly, Szűcs István, Frind Aladár, Jablonkai Géza, Jakob Béla, Becker Vendel, Csonka Lajos, Kerékgyártó Árpád, Szekella Lajos, Vízota Gyula, Péch Aladár, Nemes Csizke Gábor és még többen.

Az elnöklő Hamauer püspök arról tartotta meg nagyhatalmas megnyitó előadását, hogy mit tett a katolikus egyház Mexikó kulturájáért.

Rámutatott arra, hogy az egész műveltség megdöbbenve szemléli a barbár üldözést, amely Mexikóba a múlt év augusztus elejétől kezdve tüzel-vassal pusztítja és megsemmisüléssel fenyegeti a katolikus egyházat. A püspököket egytől-egyig száműzték vagy fogdába vetették. A katolikus istentisztelet azóta teljesen szünetel. Rengeteg papot és világi hívót elfogtak vagy kivégeztek és sokan közülük minden bírói eljárás nélkül valóságos vértanúi halált haltak. Az összes intézményeket világi célokra használták.

Az egyházüldözést törvények szerzője, Calles mindjárt kezdetben a katolikus egyház ellen emelt súlyos váddal szépítgette eljárását, hogy a katolikus egyház négyezer éven át semmit sem tett Mexikó kulturájáért és a nép szellemi fellendüléséért.

Mit tett hát az egyház? Sokan mondják, hogy Mexikónak hajdanában magas kulturája volt és épített emlékek romjai hirdetik az Aztékek birodalmának dicsőségét, amelynek a spanyol hódítás vetett véget és az Aztékek népét a barbárságba süllyesztette vissza. Mexikóban tényleg volt valamelyes kezdetleges kultúra, de nem voltak birodalmak és paloták. Ennek a kultúrának századokkal a spanyol hódítás előtt véget vetettek az északra bevándorolt aztékok, egy teljesen barbár, emberverő és emberáldozat-bemutató nép. És ez a nép az előbbi kulturát teljesen elsöpörte. Ahánytól oszászár 20.000 ember feláldozásával avatta fel a mexikói pogány templomot. Ezt a kulturát találta a spanyol Cortez, amikor meghódította Mexikót. A spanyolok Mexikóba nem a kultúra, hanem a barbárság ellen folytattak háborút és azon voltak, hogy a meghódított népet az európai keresztény kultúra áldásába részesítsék. A spanyolok ennek a nehéz feladatnak 300 éven át becsülettel meg is feleltek. Anglia példánál a bennszülöttek kulturájáért ugyiszlóval semmit sem tett és sem az Egyesült Államokban, sem Kanadában a századok folyamán semmiféle tőren nem emelkedett ki egy sem a bennszülöttek közül. Mexikóban pedig gyarapodott az indiánok réme és a spanyol uralom megszüntetésével az ő leszármazottak vetők át az ország vezetését és a meghódított népből a kultúra minden terén kiváló emberek nevelődtek. Maguk a szabadságharcosok is indiánok voltak. Kelley egyik munkájában felsorolja a kimagasló indiánok közül Diaz, a kormányzó és katonát, Urruati, a sebészt, Altamirano, a költőt, Estagnoit, Sanchez, Santos, Carilla y Azconat, Munguiat, Panduret és Valasques festőket. Cortez betelepítette csakhamar a szerzeteseket is. 1570-ben egy érseki megrében már 51 franciskánus missziós állomás volt. 1553-ban megnyitott a mexikói egyetem, amely 104 évvel korábban hírt orvosi fakultással, mint a Harvard-egyetem. Az anatómiai oktatás jóval előbb volt honcolással összekötve, mint az Egyesült Államokban. Humboldt szerint e korban az újvilág egyetlen városa sem versenyezhet Mexikóval. A XIX. század elején Mexikóban aránylag több iskola és több tanuló volt, mint Nagybritanniában. Mexikót illeti az újvilágban az első könyv, az első könyvnyomda, az első iskola, az első kollégium, az első egyetem és az első orvosi fakultás dicsősége. És minden a katolikus egyház és misszionáriusainak az érdeme!

1810-ben indiánverő katolikus papok forradalmosították Mexikót, de a vezetés néhány évtized alatt a szabadkőművesek kezébe került. Az antiklerikális és antikulturális törvényhozás azonnal kezdődött, hogy 1833-ban a papágot kitiltották az iskolákból. 1857-ben pedig törvénybeiktatták az egyházüldözést alkotmányt, amelyet azonban csak egyes részleteiben haj-

tottak végre. Kíméletlen végrehajtását Calles kezdte meg a múlt évben. Ma a helyzet ugy áll, hogy a törvény nem ismeri el az egyházat, tőle megtagadja nemcsak a tulajdonszerzést, hanem minden jogvédelmet is. A felszentelt pap nem bír polgári jogokkal, semmiféle papi hatalmat nem gyakorolhat és funkcióit nem végezhet. Az állam elvette nemcsak az összes templomokat, püspökök, pletánosok és szeminariumok házáit, hanem a kórházakat, árvaházakat, egyszóval minden intézményt, amit az egyház alapított. Pap nemcsak nem viselhet egyházi ruhát, nem örökölhet, nem bérlehet lakást, hanem rokonait is jószágvesztésre ítélik, pusztá gyanúra is, hogy ha a papot segítik.

Arra a kérdésre, hogy ki felelős azért, hogy Mexikó 100 év óta visszacsúszott mutat a kulturáján? Az egyháza vagy a jakobinusok? Az Egyesült Államok püspökeinek közös pásztorlevele adja meg a frapáns választ:

Mutasdátok egyetlen érteket Mexikóban, amit nem én adtam nektek; egy tehetséget, amelyet nem én neveltem, egy léleket, amelyet a világoosság felé tettetek, amelyre nem én vezetétek titeket. Vegyétek el országotokból mindazt, amit én adtam és nézzétek meg mi marad. Ti engem kitalálhattok, püspökeket számkivetésbe küldhettek, papjaitokat meggyilkolhattátok, méggyezyer elraboltátok iskoláitokat, meggyalázhattátok templomaitokat, de nem másíthatjátok meg a történelmet, nem vakarhatjátok le magatokról az én helyemet, ha száz és száz éven keresztül próbáltátok sem.

Hamauer püspököt mely történelmi objektivitásról tanuskodó előadásáért melegen ünnepelték a tanács tagjai. Ezután Mester János főiskolai tanár fejtegette nagy hatással, hogy mit kíván a mai lélektan a pedagógia terén. Végül Szölgvény Ferenc, a Ferenc József-intézet volt kormányzója aktuális tamügyi problémákról tartott előadást, amellyel kapcsolatban több felszólalás hangzott el.

## A chikagói eucharisztikus világhongresszusról készült film ünnepélyes bemutatója Diszetódás a Corvin Filmszínházban

A katolikus nagygyűlés alkalmával hétfőn délelőtt mutatták be a chikagói eucharisztikus világhongresszusról készült filmet. A bemutató a Corvin Filmszínházban folyt le, előkelő közönség előtt.

A film, amellyel annak idején a Nemzeti Ujság részletesen foglalkozott, nagy hatást tett a jelenlévőkre. A monumentális arányú, a katolikus világ óriási tömegeit megmozgató világhongresszusról készült felvételek impozáns képekben mutatják a nagy események lefolyását. Változatos képekben elevenedik meg előtünk Róma, Páris, Newyork és Chikagó, a kongresszusra igyekvő egyházfőjeldek utja, a chikagói Stadion gigantikus tere, ahol ötszáz ezer katolikus tett tanubizonyosságot az Egyház mellett. A több mint 60 ezer tagból álló gyermekénekkar, a felvonulások szemképrázataiban színes és festői képe és a biborok alakjai most is nagy hatással voltak a nézőkre. De a legnagyobb hatást a Szentatya és az elhunyt hercegprímás meglevenedő alakja tette a Corvin Filmszínház nézőterét megróttó közönségre, amely meghatottan szemlélte Csernoch János hercegprímás szereplését a világhongresszuson.

A filmbemutató alatt a postászenekar Ordódy Vilmos vezetésével szolgáltatta a kísérő zenét, míg a Regnum Marianum énekkara Koudela Géza dr. karnagy vezetésével az első Missa de Angelist adta elő. A filmet magyarázta Winter Kandid bencésztanár.

A bemutatón megjelentek: Izabella és Gabriella főhercegnők, Somrecányi Lajos érsek, Virág Ferenc, Mihes János gróf, Rott Nándor, Glattfelder Gyula megyéspüspökök, Zichy János és Aladár gróf, Károlyi József gróf, Majláth József gróf, Odessalhy Károlyné hercegnő, Apponyi Albertné grófnő, Hohentlohe Chlodvigné hercegnő, Kristóf György és Horváth István felszentelt püspökök, Payer Ferenc apostoli kormányzó, Bárdos Remig, Kroller Miksa, Tári Béla, Szögyényi Ferenc, Haller István, Kemenes Illés, Grüner Tivadar, Ibrányi Aliz, báró Kemény Elemérné, báró Orosdy Fülöpné, Domony Móricné, Demény Károly és felesége, Stefanits István és felesége, Apor Gizella báróné, Budai Dezsóné, Lepold Antal dr., sípeki Balázs Károlyné, Mécsáros János dr., Heinrich Ferencné, Petrovics Gyula, Mílos Györgyné, Szegedi Masszák Aladárné és még számos előkelőség.

Anglából behozott szöveteimből

**Átmeneti- és télkabátok**  
 nagyon olcsón készen kaphatók  
**WIDDER** tértiszta  
 IV., Városház-utca 20.  
 Telefon: 295-76.

Az előadásnak igen nagy sikere volt. Olyan hatalmas embertömeg foglalt helyet a Corvin-filmszínház mezzéren, mint még talán soha. És kint az utcában is akkora tömeg állt, hogy a rendőrség kénytelen volt kordont vonni a bejáratok előtt. Az óriási érdeklődésre való tekintettel a rendezőség, amelynek elnöke Steller Antalné és Kemény Elemérné báróné társadalmak, elhatározták, hogy jövő vasárnap megismétli az előadást, ugyancsak a Corvin-filmszínházban. Az előadás előtt Slachta Margit fog beszédet mondani.

# A II. nyilvános ülés

Hétfőn délután 4 órakor újabb óriási tömegek gyűlékeztek a pesti Vigadóban. A kéksapkás egyetemi hallgatók sora mellett vették fel a Vigadó nagytermébe a katolikus társadalmi élet kiválóit. A nagygyűlés előkelőségei között az alkalommal jelent meg először Hamauer A. István váci megyéspüspök, aki vasárnap egyházmegyéjében bérmált és így nem vehetett részt a vasárnapi megnyitó díszgyűlésen. Az előző emelvényen az első sorokban a katolikus világ összes előkelőségei helyet foglaltak. A nagyterem egyetlen széke sem maradt üresen és százával állottak az érdeklődők a melléktermekben is.

Négy óra után néhány perccel felbuktak az orgona pipján a Hímnusz feleséges akkordjai. Az egybegyűlt közönség együtt énekelte a Hímnuszt a pesti Szent Imre-kollégium énekkarával.

## Marczell Mihály beszéde

A hétfői díszgyűlés első szónoka Marczell Mihály dr. pápai kamarás, a pesti Sz. Imre-Collegium igazgatója volt, aki az egyház iskoláztatási joga és kötelessége címmel tartott előadást.

Abból a gondolatból indult ki, hogy honnan meríti az egyház tanítási hivatottságát és mi-ben állapítható meg tanítási hivatottsága és feladata. Az első Krisztustól eredezteti, a másikat pedig az emberi élet teljes, harmonikus kiegyensúlyozottságában állapítja meg.

Az egyház által irányított tanítás nemcsak a vallási nevelésre terjeszkedik ki a katechetikai iskolákon keresztül, hanem átítatta a népek erkölcsi gondolkodását, megreformálta a laza gondolkodást és átmentette a pogány világ kulturáit; pallérozni kezdte a

barbár szellemtelenséget, kidolgozni akarta a földi otthon boldogabb lehetőségét, szónoki: a krisztusi gondolatok erejével akarta megoldani az emberi boldogság problémáját.

Az újabb korban az egyház mellett tanítói és nevelői jogokat vindikál magának az állam, sőt legújabbban többféle szellemi áramlatnak, világnézeti felfogásnak képviselői is. Az állam tanítói és nevelői jogát kétségbevonni naivság volna. Arra azonban rá kell mutatni, hogy az állam hivatása a közönség boldogságának megteremtése: így tanítói és nevelői munkájában csak azon módon haladhat előre, amennyiben az a célt szolgálja tudja. Vagyis nemcsak nem lehet ellenfél a kérdésben az egyház és állam között, hanem ellenkezőleg, azonos célok felé együttes erővel kell törek. Nemhiába írja a magyar kultusz-kormány legutóbbi cikkében a katolikus nagygyűlés felé fordulva: „mint a magyar köznevelés felelős vezetője, a katolikus nagygyűlés előestéjén bizalommal nyújtom oda az organizáció és reorganizáció nagy művéhez segítségemet”.

Az egyház jövő perspektívája az, hogy az élet minden vonalán vállalkozási gondolatot alapul fektesse és ezek segítségével fejlessze ki a tökéletes embert. Ha történelmen magistra vitae, akkor az egyház magistra nationum. Mivel pedig a népek életében a magyarság jövő élete eszik legközelebb a mi lelkiünkhez, ennek a töredékemzetnek lelki kiformalása, kulturális kiképzése és boldog jövőjének kiépítése lesz egyházunk jövő nagy feladata. Ennek a feladatnak megoldásával nem osztódik ketté az ember magyarrá és katolikká, hanem egy forr egybe, hogy a nemzeti különállóságunk és lelki tartalmunk lényegbevágó minősülése a többi lelki kvalitással együttesen teremti ki a tökéletes embert. Ezért dolgozott a múltban, ezért dolgozik a jövőben az egyház, hogy megoldja a Krisztus által rábizott feladatát: tanítsatok minden nemzeteket!... (Lelkes tape és élejtés.)

## Czettler Jenő beszéde

Czettler Jenő egyetemi tanár, országgyűlési képviselő lépett ematán az előadói asztalhoz, hogy megtartsa előadását, melynek „Mit kösszön a magyar állam és társadalom gazdasági élete a katolicizmusnak?” volt a címe.

Ujabbban — kezdte a szónok — nemcsak a bolsevizmus és a szocializmus, de a háború és forradalmak forgatagában talaj nélkül maradt liberalizmus is kezd a küldötéren jelenkezni. Ujabb tettekkel tényező akar lenni. A liberalizmus ma nem abban az agresszív formában jelentkezik, mint a múltban. A lelkiismereti szabadságot emlegeti a demokratikus haladás, amely lobogó ellen nincs kifogásunk, sőt szívesen látjuk a vörös feloldulás elleni küzdelemben, de meg kell mondanunk, hogy e lobogó alatt több mint egy évszázada csempészárúként szállították a történelemhamisítást, amelynek központjába a katolicizmust állították. Szerintünk a katolicizmus volt az oka a fennállásunknak, a jobbágyiságnak, az elmaradottságnak, a rendiségnek, mely intézmények a középkor gyermekei és amelyek rovására igyekeznek a liberális politikusok a proletáryomort is felírni.

Ne tévesztük szem elől, hogy Magyarország helyzete el nem választható a nyugat-európai gazdasági fejlődéstől, miért is először a katolicizmus gazdasági politikájával kell megismerkednünk általánosságban. Igazságon az új korig, amidőn a fejlődő merkantillista állam minden országban átvette az állam feladatát, Magyarország gazdasági fejlődésében ez a kor élesebben határozható el. Hiszen az egyház befolyása Szent István királlyal kezdődik és tart a 'mohácsi vészig, amely után a török pusztítás, majd a belső viszályok a gazdasági rendet sarkaiból kifordították s amidőn az újja-

építési munkája a XVIII. század elején megindulhatott, az egyház irányító befolyása már csak közvetetté vált, mert az államhatalom nem tűri a beavatkozást. És ez az állapot abba a helyzetbe juttatta az egyházat, hogy már csak a saját birtokain lehet gazdasági szempontból irányító és szervező.

De ne feledkezzünk meg a társadalmi rendről sem. Az egyház itt Magyarországon rabszolgaságot talált és hatályosan közremunkált ennek megszüntetésére érdekében. A jobbágyaság sanyargatását kifogásolja a pápa és a pápai követek nagy szolgálatokat tesznek a magyar társadalmi fejlődésnek. Hiszen a városok gazdasági rendje is egyik segédeszköze a jobbágyaság felszabadításának.

Az egyház tehát nemcsak kulturát, hanem magasabb rendű gazdasági életet és társadalmi szervezetet biztosított a magyarságnak. Hogy ma itt a Tisza-Duna mentén magyar földműves szántja a barázdákat, hogy a török dúlás után az ipar és kereskedelem történelmi nyomaival találkozhatunk, ez a katolikus egyház nagy érdeme. Az ultramodern ember repülőgépről lenézheti a lassan haladó vonatot, de a maga idejében mégis korszakot jelentő felfedezés volt ez, mert haladást jelentett és megbecsülést érdemel. A szocializmus kénytelen ma is visszavonulni — habár más formában — a középkor gazdasági berendezkedéséhez, kénytelen új életre kelteni a céhek és városok rendjét, hogy a kapitalizmus túltengése ellen védelmet biztosítson a munkáségnak. Mi tradíciókra hivatkozhatunk, nekünk e téren alkotásaink vannak és megmondhatjuk, hogy anélkül az istenfélő lélek nélkül, a mely a középkor gazdasági rendjét megteremtette, ezek a kísérletek nem fognak sikerülni. (Hosszantartó lelkes taps és éljenzés.)

## Huszár Károly beszéde

Lelkes tappsal fogadta a díszgyűlés Huszár Károly v. miniszterelnököt, a nemzetgyűlés alelnökét, aki a következő szónok volt és akinek beszéde a család válságával foglalkozott.

A permanens világorradalom egyik jellegzetes tünete a család intézményének krízise, — mondotta a szónok. — A hitetlenek azt állítják, hogy a házasság tulélt intézmény és a család akadály a társadalmi fejlődésnek. Vannak akik teljesen megakarják szüntetni a családot. Ennek az irányzatnak eredménye a sok elhagyott családi fészkek, a sok vadházasság, az erkölcsi érzékében megbérelt társadalom és a fertőzött véri ifjúság. Az egyház meg tud oldani minden házassági problémát és ahol az emberi gyarlóság krízisbe sodor, ott segít a szentségi kegyelem. Gazdasági és szociális faktorok is hozzájárultak ahhoz, hogy a család megrendült. Trianon miatt sok családunk bizonytalan lett a gazdasági bázisa és egyre kevesebben jutnak abba a helyzetbe, hogy lelkiismeretes elhatározás után családot alapítsanak. Az új gazdasági politika legelső feladata legyen a családok fenntartásának lehetőségét biztosítani. Régen a nagyszonyokhoz igazodott minden magyar nő, ma a görlicéket és a revü-macsákat utánozta. (Taps.)

A keresztény család alapja Isten előtt vállalt felelőség. Ezzel szemben valóságos haláltánc a modern társaság élete, mely céda divatjával teljesen a nemi ingerlés szolgálatá-

ban áll. A házasság szentsége a társadalom és egyház megújulásának örök kulforrása. A keresztény házasság az emberi kultúra csúcspontja, amelyről örök perspektívák nyílnak. A család együttes hitellete az egész hitvilág átölelése.

Nélkülözhetetlen menedékhelye az ifjúságnak a család, különösen abban a korban, a melyben orkánek vonulnak végig az ifjúság lelkén. A család a szociális erények gyakorlásának legjobb életiskolája. Nem új morál, nem a házasság reformja kell a világnak, hanem jobb embereket kell nevelni.

A magyar családok pusztulásának egyik főoka: Trianon. Hiszen ma már akárhány szülőföldjéről elsodort és szóttépett magyar családnak négy vizumra is van szüksége, hogy halottak estéjén kigyújthassa az örök világosság, a törhetetlen reménykedés szimbólumát, a halottak mécsesét a tőlünk elrabolt ősi szent temetőben. Még elgondolni is megdöbbenő, hogy mily kétségbeesett küzdelmet kell folytatniok az idegen rabságban élő családoknak, hogy gyermekeiket megtarthassák magyarnak és katolikusnak. (Ugy van!)

De ne csak a rosszat lássuk a világon, hanem vegyük észre a jót is! Ha már annyit szólítottam a társadalom erkölcsi rokkantjairól, ludd fonjak elismerő mirtusz- és babérkoszorut azoknak az édesanyáknak és hajadonoknak homloka köré, akik e nehéz időkben is hűvek maradtak szent hivatásukhoz, akik odaadták fiaikat és fivőreiket a hazai oltárára és panasz-

**Legfőbb ideje**  
 hogy rendelését az óriási nyere-  
 ményekkel bővelkedő m. királyi osz-  
 lársorsjátékra feladja és a kapott  
 sorsjegyeket kifizesse, mert  
 a húzás már

**szombaton,  
 a hó 22-én**  
 kezdődik.

nélkül hordják a nehéz keresztet. — Dicsőség és tisztelet azoknak az apáknak és fiúknak is, akik talán rongyos könyökkel és foltos cipőben, de felemelt fővel és tiszta lélekkel járnak ebben a korrumpált és rothadó világban és egész életüküket latbavetésével igyekeznek tisztességes családok nevelése által újraéleszteni hervadó nemzeti reményeinket. (Lelkes taps.)

— Ha már a magyar családok megpróbáltatásáról szólnunk, lehettelen meg nem emlékeznünk arról a népes és fölséges családról, amely tőlünk messze számkivetésben éli át a legnagyobb családi tragédiát. (A naggyűlés közönsége egy szálit felállt és néma csendben hallgatta a szónok további szavait.) Ők lettek a nagy összeomlás legártatlanabb áldozatai. A király, amíg élt, csak jót cselekedett és úgy halt meg, mint egy szent. (Taps.) A királyné, mint a mártírok mártírja, úgy szenved kímélhetetlenül és csak vallásos lelkiállásának köszönheti, hogy nem rendült meg még az emberekben való hite. És egy bokr királyi árva élen egy serdülő ifjú, mint szent Imre kései, de méltó utódja (Hosszantartó lelkes taps és Eljen Ottól felkiáltások), honvágytól gyötörve várja azt a napot, mikor hazája felszabadul az ellenség nyomása alól és Szent István népe hazahívja őt atyai örökébe. (Taps.) Köszönjük a királyi családnak, hogy e válságos időben ragyogó példát mutattak a népnek a családi élet megszentelésében és a hit megtartásában. A magyar katolikusok egyetemes naggyűlése mint olyanokra tekint rájuk, akikről tudjuk, hogy velük össze van forrva a magyar katolicizmus és a magyar kereszténység sorsa. (Ugy van! Taps.) Mindnyájan azért imádkozunk, hogy muljék el tőlük a keserű pohár és hogy minél előbb reagjuk ragyoghasson a Szent Korona misztikus ereje és fényessége. (Taps.) Ki tudná megmondani, hogy mi van az ő életükkel és a magyar nemzet és az emberiség jövőjéről az élet könyvében megírva? Az Ur hatalmas keze írja a világtörténelmet. Mi gyarló emberek nem tudhatjuk, hogy mi lesz a következő fejezet. Mi csak felsóhajtunk: Maradj velünk, Uram, mert alkonyodik! Tornyosuló vérfellegeket látva is optimisták maradunk, mert maga az Úrvöztő mondotta: Ne féljétek! Bizzatok! Én meggyőztem a világot! (Taps.)

— Ezt a vigasztaló, felemlő, boldogító Krisztus-hitet meg akarjuk őrizni a jámbor családok tűzhelyén most és mindörökké. — Ugy legyen!

A szónok beszéde alatt sokszor szakította félbe a közönség zajos tetszésnyilvánítása, amely elemi erővel tört ki, amikor beszédének a királyi családdal foglalkozó részéhez ért. Beszéde végén percekig zngott a taps és a közönség lelkesen ünnepelte Huszár Károlyt, akinek hitvalló beszéde mély hatással volt a hallgatóságra.

**Mikes püspök beszéde**

A diágytűlés következő szónoka Mikes János gróf szombathelyi megyéspüspök volt, aki a világiak bekapcsolódása az egyházi életbe címmel tartotta meg előadását.

Aból a megfigyelésből indult ki, hogy sok országban a katolikus hívek nem veszik ki részüket az egyházi életből, ennek folytán bizonyos úr támad az egyház és annak szolgálói, meg a hívek tömege között. Ennek okát abban látja, hogy a régi egyház és az új demokrácia a gyakorlatban még nem találtak egymásra. Az ideális demokrácia elmélet, mely szerint a hatalom a nép összességétől származik, hogy a nép összességét gyakoroltassék.

— Ha a mai — találmányaira, fejlődéseire, népjogaira büszke nemzedék demokráciát akar tanulni, boruljon le Krisztus előtt, aki fenn tartotta magának a megváltás keresztmáláját, hogy a megváltás gyümölcseiben a demosz, minden ember üdvösségére találjon. Ezekből láthatjuk, hogy az egyház ideális példaképe a demokráciának és minden munkája, haszna, áldása az összességért, a népért van, téves az a felfogás, amellyel minduntalan találkozunk, hogy az egyház a papok dolga.

— Vannak az egyháznak a lelkiügyeken kívül más ügyei is. Ilyenek: a népnevelés, a katolikus iskolák, a szegények és elhagyottak gondozása, szóval az egész keresztény charitas, valamint az istentisztelet céljaira szükséges anyagi feltételek előteremtése, templomok, zárdák létesítése és fenntartása. Mindezen munkát a hívek saját érdekében végzik, mert hisz a katolikus iskolában az ő gyermekeik nevelődnek, a szegények között az ő polgártársai, a zárdákban az ő betegpótlói, tanítónői kapnak ápolást és nevelést, a templomból mindannyian nyernek vigasztalást és tiszta erkölcsöt. A hívek érdeke és kötelessége tehát egyházi ügyeit felkarolni, egyházi életébe bekapcsolódní.

— Ettől a bekapcsolódástól várom a nélkülözhetetlen anyagi és szellemi erkölcsi eredményeket. Hogy az anyagiaknál maradjanak, szükséges a meglévő intézmények, templomok, iskolák, intézetek fenntartása és fejlesztése, az egyházi személyek eltartása és sok egyéb. A mostani faktorokra nem lehet mindig számítani: az egyházi nagyjavakadások Csonka-magyarországon is a devalváció és földbirtokreform által elvesztették jövedelmüknek legalább felét; az alapítványok, melyek majdnem mind állampapírokból voltak fektetve, elveszték; a vallás- és tanulmányi alapok rengeteg teherrel küzdenek és újabb igényéseknek nem felelhetnek meg; a nagybirtok, mely eddig nagybirtokból hozta a katolikus terheket, a földbirtokreform által erősen igénybevételt és a legvagyosabb radikális hitbizomány reform beláthatatlan következményekkel lesz a kegyuri teherviselés képességére. Az

**CORVIN BUTOR CSARNOK RÉSZLETRE OLCSON!**  
DOHÁNY-39. KÖZALKALMAZOTTAK UTCA 39. BEVÁSÁRLÁSI ÉRTÉK

állam ma nagy áldozatot hoz az egyházért, de jöhetnek idők, amikor az állam megvonja anyagi segélyeit. Akkor minden teher a hívekre nehezedik. Kész szervezetet kell tehát kiépíteni, mely bármikor tudjon az elerőtlenedést fentartók, vagy egy az egyház anyagi támogatását programjából kizáró állam helyébe lépni. De nemcsak meglévő intézmények fenntartásáról van szó, mert mindenütt új intézmények létesítése szükséges, ha nem akarjuk

**P. Bangha Béla beszéde**

Frenetikus tapsorkán tört ki, amikor a hétfői diszgyűlés utolsó szónoka, Bangha Béla jézustársasági atya lépett az előadói asztalhoz, aki a lelkes óváció csillapultával „Katolikus kulturerő” címmel tartotta meg nagyszerűen felépített előadását.

— Mikor letapostak minket s elvettük mindenünket, — kezdte beszédét a szónok — egyetlen vigaszunk s reményünk maradt: kulturánkat s kulturális fölényünket a környező ifjú hatalmasságok fölött nem vehették el. Nem az a fontos és lényeges itt, hogy a katolicizmus csaknem kétezer év óta mit tett a kultúráért, hogy mit tett a munkás felszabadítása, a nő, a gyermek jogainak megteremtése, a nemek viszonyának s a családnak megszentelése, a tudomány és közoktatásügy kiterjesztése, művészetek és szociális haladás terén. Még ennél is sokkal fontosabb, hogy a katolicizmus legbensőbb lényegénél fogva szükségképpen a legelsőrangú kultúrát — teremtő és kultúrát őrző tényező.

— A katolicizmus nem a kultúra kedvéért állítja fel erkölcsét, de igenis a kultúra látja legtöbb hasznát a katolikus morálnak. Csodálatos erő az a tisztességtudás, tekintélytisztelet, a hagyományokhoz való ragaszkodás, a lovagiasság érzete, a családiasság, amelyet a katolikus morál honosított meg a népben s amelynek a szociális együttélés, az állam látja legtöbb hasznát. Ha mindazt elvesszük a mai társadalom, vagy a mi magyar népünk lelkéből, amit a katolicizmus morálja gyökereztetett meg benne, vajmi inges és silány maradna a néplélek s a társadalmi élet.

**Az orvosnak a pap testvérvé kell lennie**

**A Katolikus Szanatorium Egyesület diszülése**

A Katolikus Szanatorium Egyesület hétfőn délután tartott diszülést a Katolikus Naggyűlés alkalmából a Központi Katolikus Kör fehértérképében, amelyet teljesen megtöltöttek az egyesület tagjai.

Csiszárík János dr. c. püspök, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter üdvözölte a megjelent Orsenigo Cesare pápai nunciust és a megjelenteket.

Zichy Gyula gróf kalocsa-bácsi érsek világosan felépített előadásban mutatott rá azokra a kapcsolatokra, amelyek a test és a lélek között, a fizikai és pszichikai betegségek között fennállnak. Rámutatott a vallásnak arra a hatalmas jelentőségére, amely a betegség és a halál idején sokszor nagyobb értéket jelent, mint az orvosság, amely csak a test kinyújtását csillapítja, míg a hit a léleknek nyújt enyhülést. Zichy Gyula nagy lelkesedéssel fogadott előadása után Domokos Géza dr. főorvos ismertette a Katolikus Szanatorium Egyesület célját. Az egyesület létszáza ágyas modern sanatoriumot akar berendezni. A Katolikus Szanatorium Egyesületnek minden katolikus tagja lehet. Bejelentette, hogy Vlaskó Mária utján 6000 pengős adományhoz jutott az egyesület, amelynek fennállását biztosítja Zichy Gyula gróf kalocsai érsek támogatása. A nagy visszhangot keltő beszéd után Fröhwrth Mátyás lelkes beszédet mondott, amelyben kifejtette, hogy a katolicizmus nemcsak a lélek, hanem a test egészségéért is harcol. Szükség van a katolikus sanatorium megalakítására, mert éppen a katolikus népreteg az, amely leginkább rászorul az egészségügyi gondoskodásra. Fröhwrth Mátyás nagy tapsal fogadott beszéde után Méssáros János érseki helynök fejtette ki a katolikus szellemű betegápolás óriási erkölcsi jelentőségét. Ma a tudomány leple alatt materializmust hirdetnek igen sok orvosi katedraráról. Ennek meg kell változnia. Az orvosnak és a papnak testvérvé kell lenniük. A mély hatást keltő beszédek sorát Haller István zárta be, aki a Szanatorium Egyesület törekvéseit a régi kereszténység szellemével hasonlította össze. Fel kell szabadítani — mondotta Haller István — az ifjú orvosgenerációt azoknak a befolyása alól, akik nem csupán tudományos befolyásukkal akarják eltéríteni tanítványait a krisztusi gondolatól.

A diszülés ezután Csiszárík János c. püspök zárószavaival fejeződött be.

**A Ciszterci Diákszövetség közgyűlése**

A Katolikus Naggyűléssel kapcsolatban hétfőn este fél 7 órakor tartotta meg a Ciszterci Diákszövetség ezévi közgyűlést a Szent István Társulat dísztermében. A közgyűlésen megjelentek: Szuly János felsőházi tag, Mátyás Rudolf felsőházi tag, Szabó Jenyics Dusan Bács-Bodrogyvármegye alispánja, Gadó István kuriai bíró, Andor Endre ny. helyettes államtitkár, Uri Lajos itélőtáblai tanácselnök, Neudtvich Andor pécsi polgármester, Oberhammer Antal országgyűlési képviselő, Badics Ferenc ny. főigazgató, Mo-

tlenül nézni, hogyan tágul az ür, melyet később már lehetetlen lesz áthidalni. A világi hívek kötelessége a krisztusi tanítás földi alapjait biztosítani és hitépületét megvédeni. Ha ezt tesszük, hazafiai kötelességünket teljesítettük, mert megvédve hazánkat egy újabb vörös katasztrófától, nemzetünk nyugodt fejlődését és Magyarország boldogabb jövőjét biztosítottuk. (Hosszantartó lelkes taps és éljenzés.)

— Ha a katolicizmus kulturértékét sokan nem ismerik, ha ezt a legelsőrendű, kultúr-fenntartó és kultúrörzö tényezőt egyesek képek voltak egyenesen kulturrelessként kezelni, ebben nemcsak a forradalmi, tehát szélségséggé kulturreless és katolikusellenes tényező munkája mutatkozott meg, hanem a katolikusok öntudatosságának hiánya is. Katolikusaink túlyomó része, merem állítani, nem ismeri egyházának sem pártatlan kulturális teljesítményeit, sem bennfoglalt, természetes kultúráját. Mai közoktatásunk, sajtónk, irodalmunk mellett nem is mindig nyílik alkalma a legtöbb katolikusnak, hogy e kérdésekkel közelebbről foglalkozzék. Elmegyünk a kincsek mellett, melyeket saját apáink, hit-eleink gyűjtöttek s azt sem tudjuk, hogy kin-csek és hogy a mieink. A patrisztikai kor nagy gondolkodóinak alkotásai, vagy a középkori keresztény bölcsélet szellemóriásainak munkája számunkra valóságos Tutankamen-kincsek: eltemetve, elfeledve, ismeretlenül felejtünk teológiai könyvtárak porában. A keresztény iskoláztatás bölcséletnek még csak egyetemi tanszéke sincs egész Magyarországon, sem páldául a katolikus művelődéstörténetnek. Az ébredő katolicizmusnak ezeken a hiányokon is fokozatosan segítenie kell: a leg-főbb, legnagyobb s leghatásosabb magyar kultúrtenyézőt ismét vissza kell állítani a köz-érdeklődés, a megbecsülés és tisztelet homlok-terébe. (Hosszantartó taps és éljenzés.)

P. Bangha beszédével véget ért a délutáni diszgyűlés, melynek közönsége a szónokokat élteve hagyta el a Vigadó épületét, hogy résztvegyen a hétfő esti egyesületek gyűléséin.

zer Imre itélőtáblai bíró, Pogány Frigyes országgyűlési képviselő, Kovách Arisztid, Kelemen Krizosztón bencés tanár, Kósa Kálmán miniszteri titkár, Kovách Alajos miniszteri tanácsos, Bendy Nándor dr., Bartha József dr., Schlichterle János hadbíró, Vastag Ferenc, Lakatos Dénes, Halász Lajos főügyész, Karnik József dr. orvos, Varga Sándor dr., a Rozsnyói Öregdiákok Szövetségének főtitkára, Igaz Béla felsőházi tag, prelátnak kanonok, Küzdő Aurél főiskolai tanár és sok más közéleti kiválóság.

Félhét után egypár perccel foglalták el helyüket az elmők emelvényen Werner Adolf dr. zirci főpap, Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter, a szövetség elnöke és Bitter Illés tankerületi főigazgató.

A közgyűlést a kultuszminiszter-elnök meleghangú szavai nyitották meg: — Nemrégben kintjártam Gödöllőn — nyomd — ahol a premonstreik új háza épül. Ott mutatták nekem egy kis diák levelet, amelyben így ír az épülő székházról: épül már a rendházunk. Azt hiszem a mult vasárnapon a lágymanósi cisztercita gimnázium alapkeletelénél mi is így éreztük, hogy épül már a mi gimnáziumunk.

— Napról-napra hallunk új diákszövetség alakulásáról, amely nem más, mint hálaegy-sület. A tanítványok halála a tanítókkal szemben. Mi voltunk az uttörők és büszkén látom, hogy az eszme életkepes. Ha első voltunk a kezdeményezésben, legyünk első az áldozatkészségben is, mert csak ez adhat tartalmat a további fejlődésre.

Az elnök-miniszter felkérésére Bitter Illés főigazgató tette meg igazgatói jelentését, amelyben arról számolt be, hogy a Horthy-kollégiumban elhelyezett cisztercita diákok tanulmányait a tisztikar és a szövetségi osztályok adományokkal tették lehetővé. Halás tisztelettel emlékezik meg a kultuszminiszteréről, aki odaadó önzetlenségével mindig a szövetség munkájának élén halad.

Majd Göllner Árpád szövetségi titkár tette meg jelentését, amelyben kimutatja, hogy a szövetségnek ezidőszent 8900 pengő vagyon van. A számvizsgáló bizottság nevében Kovách Alajos államtitkár közölte a közgyűléssel, hogy a pénztári számadást rendben találták.

Az indítványok során Bendy Nándor dr. szólalt fel, aki a székesfehérvári osztály nevében azt javasolta, hogy a Ciszterci Diákszövetség a többi diákszövetség mintájára a kölcsönös szeretet öbrentartása érdekében, előadások és összejövetelek programját tűzze ki. A ciszterci diákok közgyűlését Werner Adolf dr. főpap szavai zárták be, melyben arra kérte a tagokat, hogy az elnök-minisztert kitűzött céljának elérésében, a Ciszterci Diákszövetség gondolatának megvalósításában teljes igyekezetükkel támogassák.

**Unnepi gyűlések a Katolikus Legényegyesületben**

Vasárnap este 6 órakor tartotta évadnyitó legénynapját a Központi Katolikus Legényegylet. A megnyitón a tagok igen szép számban voltak jelen és meleg ünneplésben részesítették a köztiszteletben álló s az elnök tisztségét már évtizedek óta betöltő Schiffer Ferenc prelátnak öröközőjét, 82-ik névnapja alkalmából.

Hétfőn este rendez hetji gyűlést tartotta az egyesület, melynek ünnepélyes keretbe adott a különböző katolikus legényegyletek tagjainak szép számban való megjelenése. Schiffer Ferenc elnök szép buzdító beszédet intézett a legényekhez, melyben kiemelte az iparosság mes-

**MÉHÉSZEK**  
és vidéki kereskedők, kik mézsel foglalkoznak, be-hozhatatlan kárt okoznak magunknak, ha nem ajánlják fel mézszelűtőket cégek-nek, mielőtt mézüket értékesítének.  
Mindenkori a legmagasabb napiárat fizetem bármely vidéki állomárról szállítandó per-geteti vegyes virág- és akácmezért.  
Vétel esetén füres kannámat küldöm.  
**SPITZER LAJOS**  
művelyes termény és méz export-import,  
Budapest, VIII., Garass-utca 104  
TELEFON József 975-08.

terségbeni tudása mellett szellemiekben való felkészültségének fontosságát. Pinter József II. elnök a keresztényszocialista szellemnek a Katolikus Legényegylet eszméivel való azonoságát fejtegető tartalmas és közvetlen beszédében.

**A Szegei Kat. Növédő Egyesület megkoszoruzta Csernoch János sírját**

Hétfőn délelőtt a Szegei Katolikus Növédő Egyesületnek egy nagyszámú küldöttsége Raskó Istvánné dr.-né alapító elnök vezetésével utazott el Esztergomba, hogy a katolikus naggyűlés alkalmából koszorút helyezzenek el Csernoch János volt hercegprímás sírján, aki mindig jószágos atya volt Szegei város eme nagyrahivatott és legelőkelőbb egye-sületének. A koszoru elhelyezése előtt Raskó Sándor csanádpalotai főesperes-plébános szentmisét mutatott be a volt hercegprímás lelkiüdvéért.

**Télikabát** vagy félhőltőny rendelhető mérték után, remek szabás 80-100 P-jg LASZLO, uriszobából, Rákóczi-ut 50. — Vidékre minták bérmentve.

**Butorok** előnyös részletfizetés! ke dovezmény MODERN BUTORSZALON. ÜH61-ut 14. GASPÁR

**ZSOLDOS magántanfolyam** VII., Dohány-utca 84. Telefon: József 124-47 Bőkezéssit polgári s középsikolai magánvizsgákra, érettségire

**Háló Ebédő Uriszoba** részletre is **BUTOROK** VI. Andrassy-ut 52 bej. o. akis ötvös-utca 60

**ZÁLOGCÉDULÁKAT** kiváltak. Ékszereket, briliánsokat bárki-nél drágábban vesz **Székelv Emil** Király-51. (Teréz-templommal szemben) Telefon.

**ÜJRENDZERŰ BUTORHITELI** Rendelészerően készült, raktáron levő butorainkat minden 100 pengő után 5 pengős havi törlesztésre vásárolhaja — váltó nélkül — Kardos Fesztvéréknél, VII., István-ut 22. szám. — 1 éven belüli törlesztésnél a kamatot visszatérítjük, a butorok minőségéért jótállunk.

**Női kalapokban az idén FRIEDMANN** vezeti VI., KIRÁLY-UTCA 6. (a sudvarban) Alakít, fest legdivatosabban!

**VAS- és RÉZBUTORT** már 4 pengő hely részletre, előleg nélkül szállítunk. HERMANN GYULA Magyar Koszoron Rt. Közfizlet: V., Liptó kört 15. Vízszínházal szemben. Telefon: T. 992-96. Fióküzlet: Horthy Miklos-ut 10-12. — Telefon: J. 386-77.

**BUTOR** részletfizetésre Rákóczi-ut 18. Békárat Dohány-u. 12. 449-04.

**BUTOR RÉSZLETRE** legolcsóbban NEMZETI BUTORHÁZ, Dohány-utca 66. Közalalmazottak állandó szállítója!

**VI. Dálnok- (Székely Bertalan)-utca 23.** szám alatti új bérházunkban **2 szobás udvari és 4 szoba hallos utcai** lakások központi fűtéssel, teljes komforttal **október havára kiadó k.** **Lehel-téri bérházunkban** még néhány **üzlethelyiség** azonnalra kiadó Bővebbet: Cyklop Építő- és Ingatlanforgalmi Rt., IV., Régi posta-utca 7-9 Délelőtt 10-2-ig.